

Q. D. B. V.
EXERCITATIO IVRIDICA
SISTENS
SICILIMENTA
DE
FORO CONTINENTIAE
CAVSARVM
EX CONNEXITATE

ad L. 10. C. de Iudiciis

QVAM
INDVLGENTE ILLVSTRI ICTORVM ORDINE
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
IOANNE PHILIPPO CARRACH
IVRIS VTRIVSQVE ET PHILOSOPHIAE
DOCTORE

D. VI. SEPT. MDCCCXX.
H. L. Q. C.

PVBlicae DISQVISITIONI
SVBMITTET

CHRISTIANVS GVILIELMVS ROTTH.
HALLENSIS.

HALLAE SALICAE
AERE IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI

(9)

EXERCITATIO IURIDICA
SICILIMENTA
DE
FORO CONTINENTIAE
CAVSARVM
EX CONNEXITATE
AN L. DE C. DE IUDICIBUS
ORDINE
INDVGENS ILLVSTRISSIMO ORDINE
IN REGIA FREDERICIANA
PRÆSIDIO
IOHANNES PHILIPPO CARRACH
IURIS VRIVSQUE ET PHILOSOPHIAE
DOCTOR
D. VI. APRIL. CLASSE
H. L. C.
PUBLICAE DISPOSITIONI
SVMITTE
CHRISTIANVS GUILIELMVS ROTHE
HALLÆ SALICÆ
ATQVE IOHANNIS FREDERICI GRVBERG

A SON EXCELLENCE
MONSEIGNEUR
CHARLES LUDOLPHE
BARON
DE
DANCKELMANN

ET
PRANGIN
MINISTRE PRIVE D'ETAT ET DE
GUERRE DU ROI

CHEF PRESIDENT DES AFFAIRES ECCLESIA-
STIQUES, DE TOUS LES CONSISTOIRES SU-
PERIEURS ET DES AFFAIRES FEODALES,
CURATEUR SUPERIEUR DES ACADE-
MIES ROIALES

SEIGNEUR
DE LODERSLEBEN ET D'OPHAUSEN
ETC.

A SON EXCELLENCE
MONSIEUR
CHARLES LUDOLPHE
BARON
DE
DANKKEIMANN
ET
BRANGIN
MINISTRE PRIVÉ D'ÉTAT ET DE
GUERRE DU ROI
CHIEF PRÉSIDENT DES AFFAIRES ÉCCLÉSIA-
STIQUES, DE TOUTES LES CONSISTOIRES SU-
PÉRIEURES ET DES AFFAIRES FÉODALES,
CURATEUR SUPÉRIEUR DES ACADÉ-
MIES ROYALES
SEIGNEUR
DE LOBERSLIBEN ET DORNHAUSEN
ETC.

MONSEIGNEUR

Je VOUS supplie d'agrée la preuve de de-
vouement, que je VOUS donne en of-
frant cet ouvrage. Le caractere incom-
parable de VOTRE EXCELLEN-
CE ne me laisse guere douter, qu'ELLE m'ac-
corde cette grace. Il n'y a de plus grande louange
pour un homme de lettres que de VOUS plaire. Les
idées de l'Eminence des illustres Heros et des grands Ge-
nies, que les Anciens ont transmises aux Modernes pour
leur

leur fournir des objets dignes de l'admiration de la posterité la plus reculée, sont trop abjectes pour faire le Portrait de VOTRE EXCELLENCE. C'est avec raison, que j'avance, qu'il faut des nouveaux termes et des expressions distinguées pour marquer la Veneration de VOS adoreurs, c'est à dire celle que tout le Monde VOUS porte. Trouvés bon, que je profite de l'honneur de me dire avec un profond respét

MONSEIGNEUR
DE VOTRE EXCELLENCE

à Halle
le 4. Septembre
1754.

le tres humble et tres obeissant
serviteur,

C. G. Rotth.

CONSPECTVS EXERCITATIONIS,

Cuius

I. Provenio

A) distinctio continentiae causarum in identitatem et connexitatem allegatur, atque

B) Thema proponitur §. I. Dein

II. Tractationis ipsius

A) parte generali

α) definitur connexitas causarum atque

β) distinguitur in eam, quae oritur

a) ex iudicio praeparatorio, nec non

b) ex possessorio, denique

c) ex alio praecudicio in lite §. II. Exponuntur porro

γ) indoles generalis et fundamenta communia connexitatis causarum §. III. traditis

δ) axiomatibus de eadem §. IV. Postmodum

B) parte speciali ponderatur

1) axioma I. de ambitu fori connexitatis causarum et lustratur

α) actiones praeparatoriae, imprimis

a) provocatoriae, inter quas obvenit

Ν) provocatio ex Lege Diffamari eiusque

αα) casus 1. vel ob iactitatem actionem vel praetensum aliud ius. Restrigitur huius connexitas

aa) tam cum actione principali, bb) quam cum actione iniuriarum. §. IV. Sequitur

ββ) casus 2. obstratum finistrum rumorem, quo loco defectus connexitatis ostenditur §. VI. vii et fit

Δ) intuitu provocacionis ex Lege Si contendat. §. VII. Excipit

b) actio ad exhibendum. Huius

Ν) casu 1. ad praeparandam rei vindicationem

αα) deest connexitas apud Romanos,

ββ) in Germania autem actio ipsa cessat: idemque obtinet

Δ) in casu 2. ad separationem rei iunctae, et pariter

Δ) in casu 3. ad praeparandam actionem ex testamento in legato optionis, uti quoque

Δ) in casu 4. ad videndam rem vindicandam ab altero detentam et perspicendum, num sit petentis. Verum

Δ) in casu 5. ad rem relictis commonstrandam

αα) ostenditur connexitas, simul tamen ββ) restringitur. Tandem

γ) ea prorsus cessat in casu 6. actionis ad exhibendum subsidiariae. §. VIII. Succedunt

c) actiones interrogatoriae et interrogaciones in iure faciendae, intuitu quarum notatur,

Ν) connexitatem deficere ex iure Romano

Δ) eandemque et rem ipsam cessare in Germania §. IX. Disquiritur ulterius

β) de possessorio et petitorio, cuius connexitas evincitur

a) ex ratione generali actionum praeparatariorum, deinde expenditur

b) ex iure Romano, cuius textus huc vulgo tracti

Ν) ex Digestis examinantur

αα) generatim et

ββ) speciatim 1) L. 37. de Iudiciis. 2) L. 24. de Rei Vindic. 3) L. 7. de Liberal. censf.

4) L. 35. de Acquir. et emitt. possessf. Idem fit

Δ) in legibus Codicis, de quibus tam

αα) generatim, quam

ββ) sigillatim 1) L. 3. de Interdict. 2) L. 3. Finium regundor. 3) L. 3. Quor. honor.

4) L. 14. de Agricol. et Censf. 5) L. 12. de Rei Vindic. 6) L. 10. de Iudiciis §. X. Ponderatur idem momentum

c) ex iure canonico, ubi

Ν) post observationem generalem

Δ) exponuntur textus, qui sunt 1) c. 1. X. de Ord. cognition. 2) c. 1. X. de Causf. possessf. et propriet. 3) c. 3. eod. 4) c. 4. eod. 5) c. 5. eod.

6) c. 6. eod. 7) c. 36. X. de Testib. et atref. 8) c. 2. X. de Capell. monachor. 9) clement.

vn. de Causf. possessf. et propriet. §. XI. Deducitur non minus ista connexitas

d) ex legum provincialium consensu, imprimis

e) ex iure Brandenburgico, nec non

f) ex cumulatione possessorii et petitorii atque

g) ex compendio adhibendo in sententiis de possessorio. §. XII. Tractatur

γ) de

v) de connexitate ex illatione praesudicis, et quidem

- a) in capitulis litis accessoriis tam
- N) generatim quam suppediatitis
- u) observationibus specialibus de connexitate

aa) actionum praesudicialium incidentium, vti et

ββ) restitutionis in integrum. Quaeritur simul

γγ) de poena testis falsiloquentis, ac

δδ) de exactione honorarii advocatorum in foro causae principalis. §. XIII. Perpenditur insuper connexitas

- b) intuitu interventionis atque
- c) litis denunciacionis immo et
- d) concursu creditorum §. XIV. itidem
- e) ex praeventione et litis pendencia. Vnde

N) generali de his postremis observationi subnectuntur

u) animadversiones speciales

aa) de praeventione per monitoria in Saxonia Electorali, dein

ββ) de spurio litis pendenciae casu, si de diversis eiusdem pacis vel transactionis capitibus agatur, qui

aa) propositus

bb) praesudicio illustratur, porro

γγ) de quaestione propter partem rei iandum litigiosae et facti superueniente, quae

aa) exposita

bb) decisione mittitur: extremo

δδ) de abusu praeventionis in fraudem adversariorum. Monstratur simul connexitas

f) ex arresto abusus. §. XV. Discretur de

g) concursu causarum criminalium et civilium, ubi de

N) generalibus breuiter, deinde

u) specialia fluunt

aa) de connexitate ex causa criminali in progressum civilis incidente, ubi

aa) de cognitione causae civilis pendente inquisitione, vt et

bb) hac finita, tam

NN) si reus condemnetur, quam

III) si absolatur vel ita vs

1) inquisitioni locus plane non fit vel

2) praesito purgatorio, observatur quoque

ββ) defectus huius connexitatis ex iure Brandenburgico in concursu creditorum. Sermo pariter fit de

h) concursu causae ecclesiasticae et saecularis, quo loco

N) de abusu connexitatis inter catholicos,

u) eiusque restrictione inter evangelicos, atque

γ) defectu in terris Brandenburgicis. Denique considerantur

i) mutuae petitiones, ubi agitur de

N) expluacione textuum 1) L. 11. §. 1. D. de Iurisdic. 2) L. 22. D. de Iudicis.

3) L. 1. in fin. D. quae sentent. sine appellat. refe. 4) L. 14. C. de Iudicis.

5) Nov. XCVI. posthac

u) de abusu et

γ) usu cautionis pro reconuentione. §. XVII. Dilucidatur pari modo

2) axioma II. de usu huius fori in secunda instantia, quapropter

a) dictum de praeventione inter plura iudicia superiora, porro

β) de restricta connexitate ex adpellatione iudicis ecclesiastici, nec non

γ) de leuocatione adpellationis forum stantia vel

a) nunquam fundata vel

b) iterum finita. §. XVIII. Vltimo ponetur

3) axioma III. de defectu connexitatis ob naturam causarum obstantem, siue

a) ex ordine processus singulari, siue

β) propter iudicem inhabilem cognoscendam causae connexae, siue

γ) propter ius de non euocando, quod imprimis ratione concursus in diuersis territoris obtinet, quae roborant decisionem.

§. XIX. His adnexa

III. Conclusio §. XIX.

Q.D.B.V.

Q. D. B. V.

EXERCITATIO IVRIDICA

S I S T E N S

SICILIMENTA

D E

FORO CONTINENTIAE

CAVSARVM

EX CONNEXITATE

ad L. 10. C. de Iudicijs.

§. I.

Continentiam causarum et speciale, quod exinde proficiscitur, forum tum causis respectiue iisdem originem debere tum ex diuersis attamen connexis proficilire haud, ita pridem docuimus, simulque peculiaria quaedam capita de illa huius fori specie, quae in identitate causarum fundatur,

Prooemium,
Distinctio
continentiae
causar, in
identitat. et
connexita-
tem.

tur, publicae obtulimus disquisitioni, praesertim quantum ad causas attinet priuatas. Quo vero promissis tunc factis rite stemus, primo isti scilicet manipulo alterum quendam iungimus, in quem conferenda erunt et legenda notatu quaedam digniora de connexitate causarum: qua in re pariter ad priuatorum inprimis attendemus negotia.

Thema.

§. II.

Pars generalis. Definit. connexitatis causarum

distincta eius origo

tum ex iudicio praeparatorio

tum ex possessorio

tum ex alio praedictio

in lre.

in lre.

in lre.

in lre.

in lre.

in lre.

Connexitas causarum supponit causas plane diuersas, prout monuimus *Diff. de contin. caus. ex ident. §. II.* id est plura litigia diuersa quidem, sed ita comparata vt alterum absque altero expediri nequeat, alteriusve decisio ab altera pendeat. Hoc autem contingit, quotiescunque vel alterum iudicium alterum praeparat, vel alias graue eidem infert praedictum. Praeparatoriae actiones dicuntur, quae ventilandae sunt, antequam causa principalis tractatur, quum iuxta exitum earum huius institutio sit dirigenda atque determinanda. Referuntur in hanc classem actiones prouocatoriae seu prouocationes ad agendum, actio ad exhibendum et actiones interrogatoriae. Praesertim huc spectat possessorium iudicium, quod praecedere debet petitorium tanquam causam principalem, vti et huius tum propositio in foro tum quoque vltior deductio secundum finem iurgii possessorii est disponenda: quamuis non desint Icti pragmatici insignes, singularem efficientes speciem connexitatis causarum ex ordine tractandi possessorium et petitorium atque peculiari fundamento assignato eam distinguentes a continentia causarum ex connexitate tum actionum praeparatoriarum atque principalium, tum aliorum litigiorum propter praedictum, quod alterum alteri infert, coherentium. Posteriori autem connexionum causarum classi, quae extra praeparatoria iudicia oblationem praedicti alius coniungendae sunt, adnumerantur capitula litis accessoria, quae vulgari adpellatione punctorum incidentiae venire solent, dein praecentio et litis pendentiae, arrestum,

arrestum, litis denunciatio, interuentio, concursus creditorum, criminalis atque ciuilibus causae, itemque ecclesiasticae et saecularis concursus et vltimo tandem loco mutuae petitiones. Singula vero adducta capita vt seorsim dispiciantur, ideo necesse est, quoniam nimis late patet ambitus regularum, quas intuitu eorundem concipi obseruamus. Figenda tamen sunt generalia themata, ex natura connexis causis omnibus communi elicienda, quo faciliori negotio specialia dein possint disquiri.

S. III.

Ea ipsa, quae initio *§phi II.* suppeditauius, momenta, de quibus vniuersalem omnium iurisperitorum consensum esse constat, facis arguunt, connexitatem causarum nec requirere plures reos diuersorum iudicum potestati submissos ex eodem negotio in ius vocatos, nec actionem aduersus vnum vel plures reos de re sub iurisdictione iudicum diuersorum constituta motam, ex quo patet differentia eius ab identitate causarum. Contingere quidem potest certis de continentia causarum inspectionibus positis, vt vna alteraue harum circumstantiarum connexis quoque accedat causis. Verum haec neque absolutae necessitatis lege ita sese habent, sed in specialibus tantum visionibus nonnullis occurrunt, neque ideo connexitatem causae in identitatem mutare censendae sunt, quum potius iudicandae sint iuxta normam, quae intuitu causarum connexarum harumque variam indolem obtinet. Liquet exhinc porro, connexas causas in vno quidem eodemque foro esse ventilandas, hoc autem non esse forum commune superius, vtpote quod iurisdictionem diuersam supponit. Fundamentum vero connexitatis causarum generale consistit in euitanda contentioforum forensium multitudine, et in eo, quod sumptibus sit parcendum, qui eiusmodi quoque litium scissione facta nimis auferentur, natura rei docente perspicimus. At caue existimes, has solas in casibus fin-

Indoles generalis connexitatis

et fundamenta communia.

gulis subesse rationes: vbi specialiora argumenta ad forum illud fundandum suppetentia quarumuis materiarum huc spectantium distinctior scrutabitur meditatio. Facillime demum intellexeris ex dictis *Spbo praeced.* aequae ac *haec*, non incongruam esse adpellationem, quae Iuris quibusdam pragmaticis arrisit, *connexitatis rerum* vel *processuum*, vti deprehenditur apud GEORG. BARTHIVM a).

§. IV.

Axiomata.

Ex indigitata connexitatis causarum indole perspicienda sunt axiomata I) quod in eodem foro sunt tractandae actiones diuersae, sed quae eius naturae sunt, vt altera absque altera expediri nequeat, dein II) quod forum illud speciale tam in prima quam in secunda seu appellationis instantia sit attendendum: ex aduerso quod III) vltu idem destitui merito sit censendum, vbi natura causarum ei obstat. Hoc autem fit a) si series disceptationibus forensibus in iudiciis quibusdam statuta aliud suadeat, nec non b) si iudicium quoddam sit incapax decidendae causae connexae atque c) si praeeudicium inferretur potestati territoriali. Quaecumque horum momentorum eo, quo proposita sunt, ordine sigillatim erunt dilucidanda.

§. V.

Fars specialis.

Disquisitio
axiomatis I.
de ambitu
huius fori.
De actionibus
praeparato-
riis.
de pronoc-
tione ex L.
Diffamari
casus i. obia-

Quum inter praeparatorias actiones primario conspiciantur loco prouocationes ad agendum, operae vtique pretium est naturam harum perpendere eatenus, quatenus inde statuendum est de pondere argumentorum, vnde connexitas causarum ex hoc capite efficitur. Quod igitur attinet ad prouocationem ex *Lege Diffamari C. s. de ingenuis manumissis* vel processum diffamatorium, opus est, vt diuersarum, quibus iudicio hocce experientur diffamati, visionum distinctam ineamus rationem. Altero enim casu diffamanti actionem aduersus diffamatum iactanti iurgium mouetur, quo ille vel ius suum

a) Hodeger, Forens. Cap. 1. §. 3. p. 27.

suum in iudicio deducat vel eidem auctoritate iudicis silentium iniungatur perpetuum: sub qua inspectione simul comprehenditur prouocatio eius, qui ius, quod alter exercet, sibi competere adstruit. Hoc omnino casu fatentibus ICtis pragmaticis in eodem foro ventilari potest utraque actio, praeparatoria scilicet ac ea, quae primarium conficit iudicium: siquidem diffamatus, prout forensi dicendi genere audit, diffamantem ad id prouocat, ut ius, quo se gaudere vendicat, vel rem, quam sibi deberi autumat, legali persequatur disceptatione; hanc ipsam vero diffamans seu prouocatus, si diffamationem fateatur vel eiusdem conuictus sit, inchoare tenetur, perpetui alioquin silentii necessitate adstrictus. Tunc ergo in causa principali prouocatus actoris, prouocans ex aduerso rei fingitur vicibus, b) neque in propria significatione quadrat in prouocantem actoris adpellatio, si scilicet terminum pro ratione artis forensis simulque doctrinarum iuridicarum, non vero in sensu grammatico accipias. c) Quum autem prouocatus, si rem ex iustis diiudicemus principiis, vere agat, planum est atque perspicuum, quod iuxta regulam ordinariam et hic sequi teneatur forum rei: vnde facillimum est ad perspicendum, quod prouocanti, qui proprie non agit, sed aduersus quem actio est instituenda, liceat prouocationem exponere coram iudice suo d), quo hic mediante citatione per requisitoriales facta prouocatum ad respondendum constringat; e) nec opus inde esse patet, ut absolute prouocatio fiat coram iudice prouocati. Certe pragmatici prouocationem iudici cuiusque alias prorsus incompetenti exhiberi

Citationem vel ius aliud praetensum. restringitur connexitas cum actione principali.

A 3

- b) ILLUSTRISSIMVS L. B. DE COCCII in opere summo *Iur. Civil. controu. Lib. V. tit. 1. MENCKENIVS ad Processum Diss. II. th. 22. GRIBNERVS Princip. Proc. iudic. Lib. II. cap. 8. B. DN. GASSERVS Postf. pract. cap. XXIX. postf. 4.*
- c) NOB. DN. A BERGER *Elect. Proc. Prouocat. pag. 225. laudatus BARTHIVS l. c. cap. 1. §. 16. p. 56.*
- d) ZIEGLERVS *Introduct. ad Proc. cap. 1. §. 21.*
- e) GEORG. BEYERVS *Postf. ad Pand. Lib. V. tit. 1. th. 37.*

beri posse afferunt. f) Minime vero ex his inferendum est, quod necessario sit instituendus processus prouocatorius in foro prouocantis tanquam futuri rei, ceu quidam saniora principia practica caeteroquin callentes existimant. E contrario prudenti consilio nonnunquam fit prouocatio in foro prouocati petitione ad id directa, vt imponatur prouocato editio actionis, quam iactauit, intra certum temporis spatium sub silentii perpetui praeiudicio facienda in foro prouocantis. Nam obuiam itur hoc modo ambagibus citationis mediatae et mouendis a prouocato calumniis studente tricis de foro prouocationis competente, quale hic ex grammatica significatione actoris et rei, quam nonnulli auctores non adeo commode ad prouocatoria iudicia adplicant, haud difficili negotio eliciet. Quin quandoque ipse prouocans actione eiusmodi praeparatoria per calumniam vtitur, quo forum aduersarii interuertat, sibi que partes rei in causa principali tuendae obuenant, quum alias ipsum fuisse agendum in iudicio, cui paret aduersarius. Neque leuior est abusus, in quem trahitur processus prouocatorius, vbi diffamationis factae obtentu prouocatur in fraudem praescriptionis, quocirca iudici pariter ac aduersario circumspectione vtendum est in tractanda lite praeparatoria. En igitur varia momenta, vnde liquet, forum prouocantis non absolute esse adeundum in processu diffamatorio: qua de re, ne hi, qui rem iuxta vera principia perpendunt, sibi que magis opportunam iudicant prouocationem in foro aduersarii, exceptione fori non competentis repellantur, indulta est diserto quarundam legum tenore libertas prouocandi diffamantem in foro, cui subest, quo litem, cuius mouendae rationem venditauit, in foro prouocantis exponat. Ita nempe sanctio *des Projectis des CODICIS FRIDERICIANI Part. III. titul. VII. §. 1.* sonat: *Ersstlich, wann iemand*

f) VIR PERILLVSTRIS DN. KNORRIVS *Anleitung zum gerichtlichen Process Lib. III. cap. 5. §. 2.* BRVNNEMANN *ad Pandect. Lib. II. tit. 1. leg. 10. n. 4.* MARTINI *ad Process. Saxonie. Tit. 1. §. 5. p. 35.* SCHWEN-
DENDOERFFER *ad FRIG. p. 1592.*

iemand sich berühmt, daß er eine Praejudicial-Real-oder Personal-Action gegen einen andern habe: oder jemand diffamirt, daß er sich ein Recht anmasse, welches nicht ihm, sondern dem Diffamanten zustehe. In diesem Fall STEHET dem DIFFAMATO FREY, den DIFFAMANTEN in DESSEN FORO ORDINARIO ZV BELANGEN, vnd ihm anzuhalten, daß wann er einige Action gegen den Klager, oder einiges Recht an die Sache zu haben vermeinet, IN DES DIFFAMATI FORO ORDINARIO KLAGE DIËSERHALB in gewisser Zeit ANSTELLEN, oder gewaertigen solle, daß ihm ein ewiges Stillschweigen auferleger werde. Interim in aliis territoriis contrariam sententiam vicifile et legibus confirmatam esse animaduertimus, prout factum in terris Saxoniae Electoralis per Ordinari. Process. Recognitam de 1724. ad tit. V. §. 6. in fin. verbis: Zu welchem Ende, und sonst überhaupt, zu Vermeidung allerhand vnnütigen Disputats, wir zugleich verordnen, daß der Processus ex Lege Diffamari gleich dem ex Lege si contendat, nirgends anderst, als vor dem ordentlichen Foro, wo die Haupt-Sache hingehöret, angestellet werden solle. Neque tamen hoc ipso casu, vbi in eodem cum causâ principali foro prouocatorium tractatur litigium vel iuxta legum prouincialium cautionem vel ideo, quod eiusmodi disceptandi ordinem prouocans magis conducere existimet, ceusarum inde efficitur connexitas. Etenim tunc praeparatorium iudicium pro singulari atque separata actione et causa haud erit reputandum, quod exinde perspicuum est, quod ne opus quidem sit responsione ad diffamationem et processu diffamatorio vltorius profequendo, si prouocatus statim proponat actionem, quam sibi competere adstruxerat. Quin ibi locorum, vbi prouocatio in foro prouocantis fit, respuunt plerumque nomina Kläger et Beklagter quoad iurgium praeparatorium. Duo autem animaduertimus momenta in Saxonia Electorali secundum Ordinationem Recognitam ita sese habentia, vt inde connexitatis causerum ex processu diffamatorio obtinentis argumenta dicamus. Alterum in eo consistit, quod prouocato diffamationem

tionem falso vel eiusdem factis conuicto integrum sit, deferre mox iusiurandum prouocanti ratione fundamenti actionis principalis, huiusue ipsius probationem suscipere citra editionem actionis aliam. Ita nimirum cautum laudatae *O. R. Tit. V. Spbo. 5.* quem admodum *ibidem Spbo. 6.* quaerendum est alterum momentorum adductorum, quod haud adeo difficulter perspexeris ex tenore oraculi REGII ipso hunc in modum concepto: *Es ist aber gleichwohl, da der DIFFAMANT zum BEHV SEINER INTENTION, IN IVDICIO PRINCIPALI ein INSTRUMENTVM GVARENTIGIATVM IN HAENDEN HAETTE, vnd den DIFFAMATEN wenigstens 4. Wochen ante Terminum zu dessen Recognition CITIREN liesse, dieser, OHNE daß es DESHALBER eines ABSONDERLICHEN PROCESSES gebrauchte, DASSELBE in Termino sub poena recogniti zu RECOGNOSCIREN schuldig, ALS ZV WELCHEN ENDE etc. verordnen, daß der PROCESSVS EX LEGE DIFFAMARI etc. vor dem ORDENTLICHEN FORO, wo die HAVPT-SACHE hingehöret, angestellt werden solle.* Sane quum pendeant casus eiusmodi cum effectibus suis ex constitutionibus particularibus quarundam regionum, hauderunt extendenda argumenta inde fluentia ad alia territoria, quae dispositionem talem specialem ignorant. Tantum enim abest, vt ex Iure Germanico communi connexitas causae ob diffamatoris prouocationem sit attendenda: vt potius *Recessu Imp. de 1654. Spbo. 53. in fin.* Gloriosissimum Praetorium Wezlarientense iubeatur causam principalem decretis antea processibus de diffamatione, et hac plene probata remittere ad forum, coram quo illius ventilationem indoles vel circumstantiae litis suadent. Hoc ipsum non impedit, quo minus et in iis locis, vbi prouocatio in foro prouocantis non quidem necessitatis est, nec tamen eandem diserte reiecerunt leges, indeque prouocans suum eligendum esse forum fatius duxit, prouocato exceptionem veritatis obiciente simulque actionem, quam sibi competere adstruit, moliente vna eademque sententia interlocutoria ad vitandas litium plurium ambages statuat

tuat iudex de praeparatoria et principali causa, ita nimirum, ut iniungatur prouocato probatio exceptionis veritatis, simulque actionis principalis, vtpote quarum vtraque iisdem nititur fundamentis; quod litium recidendarum caput latius explicauit et formularum iudicibus sententiam eiusmodi ferentibus opportunarum specimina subiecit DN. PARENS Praefidis g). Haec omnia vero commode admodum declaranda sunt ex eo, quod iuxta principia iamiam suppeditata inspectionibus talibus obuientibus vix dici possint diuersae causae iudiciali disquisitioni submissae: vnde nec ex interlocutione iudicis cauta dicto modo concepta formandum est argumentum ad euincendam connexitatem causarum eiusque effectus adplicandos. Recte hinc vterius inferendum, quod compendio sententiae indigitato vti fas sit in illis etiam terris, quarum leges haud admittunt effectus connexitatis causarum ad iudicia prouocatoria extendendos: quod vtile inprimis et obseruatu dignum est in regionibus scepra SACRATISSIMI REGIS PORVSSORVM exosculantibus. Ibi enim *in separato* tractanda est actio iniuriarum, qua permittente COD. FRIDERICI *Parr. III. tit. VII. §. 4. seq.* vtitur prouocans pro tuenda famae integritate aduersus prouocatum, qui vel in lite praeparatoria nec in primo nec in prorogato termino se firmit, ideoque decreto iudicis ab ulteriore actionis propositione exclusus est, vel rite comparens in termino diffamationem factam haud inficiatus est, sed veritate sermonem suum niti contendit, dein autem intra spatium mensuratum lege et imperio magistratus praefinitum actionem, quam iactauit, in foro prouocantis haud edidit, paremque in modum perpetui necessitate silentii est constrictus. Haec omnia ob identitatem rationum aequae sunt expendenda, si eam ponamus processus prouocatorii visionem, ubi actor iurgium coeptum, inprimis reo litem affirmatiue contestato,

refringitur
connexitas
cum actione
iniuriarum.

g) *Meditar. de emendand. lit. protract. circa sentent. interlocut. §. XI. p. 35. seqq.*

eamque ob causam solis adhuc exceptionibus peremptoriis instructo, non prosequitur. Ad idem enim hoc redit cum diffamatione, nec minus ac in priori casu interest rei, ut aut pergat in disceptando aduersarius aut fileat.

§. VI.

Causa 2. pro-
uoc. ex L.
Diffam. ob-
sparsum fini-
strum rumo-
rem

defectus con-
nexitatis.

Alterum nunc obuium deprehendimus casum prouocationis *ex Lege Diffamari*, quem haud raro eodem censent iure cum antecedente, quamuis in doles prouocationum ipsa discrimen clare satis doceat h). Scilicet prouocat aliquando is, quem alter criminis aliusue facti turpis arguit, diffamantem ad id, ut probet intra certum temporis spatium opprobrium silentii perpetui poena alioquin imminente: quo remedio eapropter nonnunquam experiri utile creditur laeso, quoniam iniuriarum actione non tam innocentiam suam patefieri quam potius aduersarii conamina puniri existimat, quod posterius etiam fieri potest, quamuis ille, in quem conuicia sparsa sunt, factum probrosum vere perpetraverit. Ex fine hocce prouocantibus statuto perspicimus, eandem haud efficere genus quoddam actionum praeparatariorum, siquidem nequitiam eo dirigitur petitio prouocantis, ut prouocatus litem aggrediatur in foro illius ventilandam: unde liquet simul, non prouocantis sed prouocati forum esse ad eundem, in quo hic etiam probationem facti imputati peragit: licet intuitu postremi momenti dicta indistincte haud sint accipienda, quum ex processus criminalis, qualem iudicia Germanica obseruant, natura nemo ad accusandum cogatur, sed satis est, si denunciaret delictum iudici prouocantis aditis iudicis, quae ad minimum sufficiunt ad purgatorium iurandum huic coniungendum. De eo quidem plerumque quaestio moueri solet, an ad eum effectum continentia causarum oriatur, ut actio iniuriarum contra prouocatum vel non comparentem vel iussui diffamationis causam probationibus

h) Conf. B. GASSERVM *Pof. Pract. cap. XXIX. posit. 2.*

bus euincendi non obtemperantem in eodem iudicio exponi possit, imo vt actio haec prouocationi cumulando remedia in euentum possit iungi i), Verum quamquam vtrumque punctum iure ita peragi nullus inficias eam: non dissitendum tamen est mihi, quod effectum talem vix deriuandum arbitrer ex connexitate causarum, vt pote qui potius indole rei ipsius nititur. Quum profecto Iureconsultis forensibus, qui casum huncce prouocationis ex *Lege Diffamari* aequa ponderarunt lance, expeditum iudicetur, quod hoc remedium exponendum sit in foro prouocati, actio iniuriarum vero eidem iudici eius, qui iniuriam intulit, sit insinuanda: sequitur, vt naturalis atque communis litium mouendarum ordo idem hic operetur, quod in quibusdam casibus, vbi plures actiones se inuicem contingentes obueniunt, connexitati causarum debet originem. Quantum ex aduerso ad editionem actionis prouocatoriae et iniuriarum in eodem libello spectat, haec aestimanda est omnino ex doctrinis, quae de cumulatione plurium remediorum atque diuersis eius generibus traduntur: siquidem ea probe discernenda est a causis connexis, nec ab his ad illam nec inuersa vice valet argumentatio. Vnicum subiungo, quod vniuersa haec disceptandi materia cesset in foris Porussico Brandenburgicis, ex quo CODIC. FRIDERICI. *Parte III. tit. VII. §. 2.* cautum est, vt in casu, quem *Spho* hac indicauimus, prouocationi locus plane non detur, sed iniuriarum statum conueniri debeat finistri rumoris auctor.

§. VII.

Succedit prouocatio ex *Lege Si contendat* 28. *D. de fideiuss.* cui nonnulli locum assignant inter fundamenta causarum connexarum. Sed breuius distinctioris examinis momenti huiusce faciendum est periculum. Competit hoc remedium fideiussori gaudenti peremptoria exceptione creditori agenti

Defectus
connexitatis
in prouoca-
tione ex lege
Si contendat.

B 2

i) BEVERVS *delin. Iur. Civ. ad Pandect. Lib. V. tit. I. thes. §.*

agenti obmouenda, cuius conditionem deteriore futuram
 veretur, si moras in actione instituenda diutius neciteret cre-
 ditor, quem ideo prouocat. Idem sane est, ad minimum
 pro nostri instituti ratione nihil refert, an secundum formu-
 lam loquendi in quibusdam legibus obuiam atque ICtis non-
 nullis k) probatam adstruamus, vt ad agendum prouocetur,
 an aliorum sermones imitati ad replicandum prouoca-
 tum teneri censeamus. Vtraque enim assertio indigat,
 quod intuitu principalis litigii vices rei sustineat prouocans,
 et hinc prouocationem exhibere possit magistratui suo l),
 quod et in Saxonia Electorali necessitatis esse patet ex *Ord.
 Recognitae* verbis § *pho V.* recitatis. Tunc autem repeten-
 da sunt quaeuis momenta § *pho V.* ratione prouocationis ex
Lege Diffamari consignata. Liqueat praesertim, fundamen-
 tum, quo superstruitur tractatio disceptationis praelimi-
 naris atque causae principalis coram eodem iudice, neu-
 tiquam esse quaerendum in connexitate causarum diuersa-
 rum, sed in ipsa praeparatorii aeque ac primarii iudi-
 cii natura. Haud obscuram quoque reor adplicationem
 sententiae per compendium nonnunquam ferendae, quo
 euitetur inutilis effatorum iudicialium circa idem obiectum
 emanantium pluralitas; quamuis iterum cautione opus sit,
 ne et hic fallaciam non causae vt causae committamus, ex con-
 nexitate scilicet effectus eiusmodi deducentes. Ibi nimirum
 locorum, quae legalem sanctionem, qualem in Saxonica Electo-
 rali vigentem accepimus, ignorant, ex identitate rationis
 cum prouocatione ex *Lege Diffamari* aestimandum est, quod
 relictum sit arbitrio prouocantis, vtrum suo an aduersarii iu-
 dici supplicem se fieri magis conducat. Adde, quod prorsus
 euanescat species connexitatis causae, si prouocatio eo
 ten-

k) GRIEBNER *Princ. Proc. Ind. Lib. II. cap. 8. §. 2.*

l) BERLICHIVS *Part. II. decis. 109.* PERILLVSTR. DN. KNOR-
 RIVS *Anleitung zum Proc. Lib. III. cap. 5. §. 18.* MENCKENIVS *ad
 Process. Disp. II §. 19.* BARTHIVS *loc. cit. cap. 1. §. 10. lit. n.* CAS-
 SERVS *loc. cit. post. 20.*

vindicandam detinebat, nec sponte in forum deferebat, ad exhibendam eam adigebatur, eumque in finem prodita erat a Praetore actio n). Exhibitio igitur fiebat, indeque actio mouebatur, antequam lis vindiciarum coeperat, dein autem huius posterioris expositio sollemnis in iure seu coram Praetore ante iudicis pedanei additionem sequebatur. Fallunt ergo, qui quoad hanc actionis exhibitoriae speciem secundum leges Romanas connexitatem causarum atque tractationem vtriusque litis, preparatoriae et principalis coram eodem iudice obtinuisse existimant: quum actione ad exhibendum plene finita in ius demum fuerit ventum ad vindicationem lege peragendam: cuius causa postmodum iudicem pedaneum dabit Praetor. Multo minus autem asserti huius fundamentum subest in foris patriis. Frustra profecto ex *L. 1. D. ad exhibendum* repetunt Icti, pragmatici quoque et inter hos praesertim IO. BRUNNEMANNVS o), dicta de necessitate actionis ad exhibendum, quam tantum inferebat apud Romanos sollemnitas vindicationis, quae prorsus incognita est iudicis nostris. Certe in his libello vindicatio concipitur, neque, si ore proponatur actio, manuum conferendarum venia datur: utpote quae aut scenam redoleret, aut tumultus prae se ferret speciem. Hinc intelligimus, quod THOMASIVS p), principia nostrorum iudiciorum constantemque praxin STRYKIO pro usu actionis ad exhibendum adstruendo quaedam monenti q) recte obmoueat: quorsum et collineant dicta IO. SCHILTERI r) atque CYPRIANI REGNERI AB OOSTERGA s), qui exhibitoriam actionem separatam adplicatione desitui eamque potius partem rei vindicationis constituere arbitrantur; quamquam accuratius rem

cessat actio in
Germania

n) BEYERVS *loc. cit. tit. u. 1 exhibendun.*

o) *Commentar. ad Pand. p. 489.*

p) *Not. ad Pandect. p. 137.*

q) *Vsu modern. Pandect. tit. ad exhibend.*

r) *Exercit. ad Pandect. XX. §. 91.*

s) *Conjur. Belg. ad Leg. 3. et 4. D. ad exhibend.*

contemplati posteriorem dicendi formulam de sequenti actionum exhibitoriarum genere aptius usurpauerint. Nimirum alia ratione litem praeparatoriam ad exhibendum ordiebantur, quorum res rei alterius erat iuncta, quò ab hac separatur et sic vindicandi daretur copia. Verum, quae de ordine iudiciorum Romanorum ad illustrandum casum praecedentem monuimus, quod exhibitoria actione tantum finita in ius fuerit ventum, dein vero iudex pedaneus addictus, id eoque cessauerit connexitas causarum: ea non minus quoad praesentem visionem in memoriam sunt reuocanda. Quoniam porro fundamentum duplicis actionis, quarum altera ad separationem altera ad consequendam rem ipsam comparata erat, situm fuit in subtilibus fori Latini tricis, quod in Germania formulas et sollemnia istiusmodi ignorante concidit, simulque diuturnitas licium vix suadet remediorum iudicialium multitudinem de eodem obiecto: utramque petitionem, quam Romani duabus exponebant actionibus, vnus commode complectitur libellus, ita vt in causa petendi actor ius dominii vel quasi sibi in re, quae rei alterius iuncta, competens, et ex hoc separationem faciendam tanquam consequens alleget, indeque petat, vt pronuncietur, rem suam a re alterius separandam esse, sibi vero dominii vel quasi iure deberi et a reo esse restituendam. Vnde vna tantum lite seruente continentia causae haud poterit effingi. Tertio casu Romani mediante actione ad exhibendum praeparabant actionem ex testamento, qua legatarius optionis iure gaudens experiebat. Antequam enim posterius litigium inchoari poterat, opus erat, vt exhiberentur res plures eiusdem generis in hereditate subsistentes, quo perspiciat legatarius, quaenam ex illis sit optima eamque postmodum petat. At nec hic adfunt principia legitima causarum connexarum. Si quidem quantum ad forum Romanum spectat, iterum dicta praecedentia norasse sufficit: nostris contra iudiciis ambages duplicis processus aequè parum probantur ac antea animaduertimus, sed libello eodem simul duplex fit actor iudici pro

casus 1. ad separationem rei iunctae

defectus connexitatis apud Romanos

cessat actio in foro

casus 3. ad praeparandam actionem ex testamento in legato optionis

deest connexitas iure Romano

et nobis actio

casus 4. ad vindicandam rem ab altero detentam et perspicendum, an sit petentis
 defectus connexitatis in foro Rom.
 et actiones apud nos
 casus 5. ad rem restibus monstrandam
 ostenditur hic connexitas
 eadem restringitur

pro decernenda generali exhibitione et speciei eligendae praestatione. Quarto loco is, qui rem suam ab alio teneri suspicabatur et vindicationem eius meditabatur, quum tamen ipsi de eo, an res ab altero detenta ad se spectaret, haud certe constaret, exhibitionem urgebat, quo copia fiat rem videnti et, an sua sit, perspicendi. Quodsi rectius inquirendum esset in formam actionis huiusce, haud difficulter euincemus, eam ratione modi proponendi haud aliter sese habuisse ac in prioribus visionibus: verum in hoc me multum perhibere vix sinit institutum; quod nec eo tendit, vt iustitiam vel aequitatem remedii talis, adeoque adplicationem in iudiciis patriis sub censum vocem. Id interim pragmaticis liquet, quod necessitas exhibitionis huius generis, vbi petentis precibus adnuitur, non tam processu singulari disceptetur, quam potius mandatis eadem imperetur t). Qua de re hic pariter corrui duplicis causae atque connexitatis notio.

Quinta species actionum ad exhibendum apud Romanos aequae obtinuit ac in foris nostris obuenerit potest, si nempe durante ipsa lite necesse sit rem exhiberi, verbi causa, si testes ad testimonium rite dicendum rem praesentem conspiciere oporteat: quamuis apud nos actionem separatam idcirco mouere parum opus sit, quum praestet in libello supplice, quo articuli probatoriales vel reprobatoriales offeruntur, simul indigitare necessitatem rei a testibus inspiciendae et petere imponendam exhibitionem. Sane si aduersarius vel alius iudici de causa principali cognoscenti parens rem detineat, idem quoque iudex mandat exhibitionem atque de causis eiusdem non minus ac de exceptionibus, si quae proponantur, cognoscit, nec negandum est hic subesse connexitatem rerum; quum et natura capitulorum litis accessoriorum idem suadeat. Derentore autem rei alius iudicis imperium agnoscente is a iudice causae principalis cogi nequit ad exhibendum: ideoque, nisi sponte rem in huius iudicium deferat,

t) STRVVIUS Exercit. ad Pandect. XV. thes. 38. SCHILTERVS loc. cit.

ferat, adeundus est magistratus possessoris, saltim per requisitionem iudicis, coram quo lis principalis vertitur, ut coram eo exhibeat: ex quo defectus continentiae causarum rursus intelligitur. Tandem exhibitoria actio Romanis in subsidium haud raro comparata erat, quae tamen neque praeparabat aliam litem nec in eam incidebat: quapropter significationem hanc in praesentiarum haud reor esse discutendam. Caeterum, quae de usu practico variorum, quae iustitiam, generum actionis exhibitoriae ad ferendam de continentia causarum inde oriunda sententiam tradidimus, haud absoluantur meris ratiociniis: siquidem in argumentis rerum versantes animadvertunt, diversos istos casus dicto modo esse decidendos. Docet id imprimis DN. PARENS Praefidis in *Notis ad BOEHMERI doctrin. de Action. Sect. II. cap. 2. §. 2. seq.* ubi formulam libelli in quibusdam casibus suppeditat: unde et summam observationum practicarum huc transtulimus.

cessat connexitas in casu 6. actionis ad exhibendum subsidariae.

§. IX.

Interrogatoriae actiones et interrogationes in iure faciendae vulgo quoque referuntur ad connexitatem causarum. Ast, siue argumentum hoc ex fori Romani, cui proprium fuit, conditione, siue ex praxi tribunalium praesenti aestimemus, neutro casu assertionis istius veritas apparet. Romani certe utebantur interrogationibus in iure partim ad errorem in formula actionis vitandum, partim ne in pluris petitionem prolaberentur, quum antiquo iure utroque modo peccanti causa esset cadendum u). Dabatur ex responsione ad interrogationem atque confessionem actio interrogatoria x), quam tamen recentioris aevi moribus in foris Romanis haud congruisse vel ex ipsis Digestis satis patet, nec a Iureconsultis historiam singulorum iuris capitum specialem callentibus vocatur in

De action. interrogatoriis et interrogation. in iure

C

du-

u) POLLETIUS *loc. cit.* p. 430.

x) VIR AMPLISSIMUS CAROL. FERDIN. HOMMELIUS *de Interrogat. in iure faciend. hodie non sublati.*

deficit con-
nexitas iure
Romano

cessat res ipsa
in Germania

dubium. Me vero fugit, qua ratione ex interrogationibus ipsis connexitas causarum subnasci dicenda sit eo effectu, ut in eodem iudicio, ubi interrogatum fuit, principalis pariter ventiletur actio, quum non in iudicio sed in iure, id est ante iudicem pedaneum datum, interrogationes fuerint factae: nisi connexitatis vocem ita interpreteris, ut interrogandus fuerit reus coram eodem Praetore, Praefide aliove magistratu, cui alias actio ex responsionis qualitate instituenda erat edenda. Proscriptis etiam subtilibus apicibus formulariae solemnitatis per *Leg. 2. C. de form. et impetr. sublat.* vna cum poena iacturae actionis errantibus imminente, cessanteque eapropter simul distinctione inter Praetorem et iudicem pedaneum, ideoque et inter ea, quae in iure et in iudicio fiebant, dein mutata quoque per constitutiones iuris recentioris dura plus petentium sorte, ne iuxta principia quidem Romanorum ipsa ratio subest praeparandi disceptationem interrogationibus et corruiat signum causarum ob hoc momentum cohaerentium. Meum tamen iam haud exigit officium, ut in argumento isto distinctius dilucidando diutius verser: praesertim ubi Praeses in prolixo opere, quod meditatur, et cui titulus erit: *Theodosius et Valentinianus*, illud opportuna magis occasione explanabit. Id saltem addo, quod Germani parum indigeant interrogationibus, quippe qui semper ignorant tricas processus Latini ex formulis oriundas, qui porro cumulationem actionum alternatiuam concedunt actori ambigenti, qui tandem haud ineptam censent emendationem immo et mutationem libelli. Accuratori ergo haec ponderanti lance non potest non perspectus esse defectus continentiae causarum, quae ex interrogatoriis actionibus non solum sed ex interrogationibus etiam in iure faciendis derivatur: isque adhuc magis elucescit, si animaduertamus ad id, quod necessitas edendi titulum reo non incumbat; quin et procurator ficti actionem de regalibus instituens haud indiget ambagibus praeparatoriis quaerendi ex reo, quo titulo possi-

possideat, quam eodem actione negatoriz vrente reus ipse statim edat titulum exceptiones obiciens.

§. X.

Connexitati causarum possessorii atque petitorii tractationem in eodem foro suscipiendam accendendam esse §. II. retuli: quamvis *ibidem* subiecerim observationem de dissensu circa fundamentum huius nexu. Nulla quidem ratione me fugit in doles circumstantiarum peculiaris, quae in possessorii atque petitorii iudicii nexu obuersantur, eumque a continentia causarum quae ex actionibus praeparatoriis et principalibus in aliis casibus oriunda dicitur differentem arguere videntur. Verum senserit quilibet rem penitus inspiciens, possessorium praeparandae petitioni tanquam iurgio principali inseruire; siquidem disceptatione atque sententia de possessione commoda possessionis pendente litigio figuntur, vt simul effectus inde pendentes, quos quum intuitu lucri fructuum tempore litigii, tum habito respectu edendae actionis, oneris probandi pluriumque aliorum capitum processus intelligimus, leuiori expediantur opera; quin saepe contingit, vt vniuersa de proprietate quaestio fluat ex momentis in possessoria lite discussis. Quum igitur haud aliena deprehendamus a possessorio criteria, quae requirit iudicium praeparatorium iuxta §. II. parum quoque haestandum esse reor circa coniectaria identitatis istiusmodi rationum, quorsum etiam spectat continentia causae illi adplicanda. Ne tamen in disquirendo argumento de connexitate ex possessorii ventilatione meris omnia censcar absoluerer ratiociniis: legum quoque tenor est ponderandus. In Digestis haud adeo frequentes deprehenduntur textus huc spectantes, quum antiquorum aevo Ictorum distinctionis inter possessorium iudicium et petitorium eum in modum, quo nostra fora illa vtuntur, pauciora proferant argumenta: quamuis haec adfluens haud negem, quod interdicta a Praetoribus impetranda obtinerint in quibusdam casibus, vbi series iudiciorum hodierna remediorum possessoriorum requirit

Connexitas inter possessorium et petitorium

deducta ex ratione generali actionum praeparatorum.

ex iure Romano

textus Digestorum examinantur

generatim

Speciatim

L. 37. de Iudiciis

L. 24. de R. V.

L. 7. de liber. caus.

propositionem; quibus adde, quae in lite vindiciarum antiquissimo aevo usitata huc collineantia obveniunt. Meum interim est, oracula legalia, quae tam ex Digestis quam ex Codice arcessita ad momentum hoc decidendum allegant (Cti y), sollicite magis scrutari. Scilicet referunt in centum illarum, quae continentiam causarum ex possessorii atque petitorii nexu conficere debent, constitutionum *Legem 37. D. de Iudiciis*: licet ibi sermo tantum sit CALLISTRATO de praemittenda secundum HADRIANI AVG. rescriptionem quaestione de vi atque possessione ante litigii de proprietate mouendi tractationem, adeo ut nec vola nec vestigium adfit decisionis de foro competente factae. Minus apte adhuc assertio vulgaris munitur fulcro *Legis 24. D. de Rei vindicat.* qua CAIVS vnice in eo laborat, ut suadeat hjs, qui rem quandam petere constituerunt, possessionis interdicto adipiscendae curam, adiecta ratione a commodis possessionis et inprimis a necessitate agendi in adversarium deoluenda ductis; caetera nec de loco nec de ordine cognitionis verba facit. Temere itidem prouocatur ad *Sphum final. Legis 7. D. de liberal. causa.* Postquam enim VLPIANVS docuerat hac lege modum, quo fiebant serui hī, qui pretii participandi causa se vendi passi erant, dein definerat sortem eius, qui liberum hominem vel scienter vel ex ignorantia tanquam seruum emit, aliaque subiunxerat de proclamationis in libertatem denegatione: fluxit demum regula de vicibus actoris et rei legitime suscipiendis ita concepta, ut seruitute constricto et ad libertatem prouocanti agendum sit; quam ~~ex~~ aduerso rei sustineat personam, qui libertatem sitiens ab altero in seruitutem vindicatur. Dubio autem subnato de conditione hominis, vtrum tempore litis mouendae in libertate an in seruitute subsistat, de possessione prius statuendum esse pronunciat Iureconsultus: quo tam actionis, si quam sibi competere arbitretur, institutio quam probandi onus alteri

y) BARBOSA ad c. 1. X. de caus. poss. et propriet. FACHINEVS cap. v. f. Lib. VIII. cap. 7.

alteri possit iniungi. Singularis igitur hic obuius est casus, quo, ne ex voluntate quidem partium, sed ob id, quod in libertatis causa reipublicae ipsius interfit, ex necessitate asseritur praeparatio actionis per praedicialis de liberali causa per iudicium possessorium: quae interpretatio, haud operosa quidem sed ex tenore essati Vlpiani ipso satis perspicenda, indigat insigne discrimen huius visionis a quaestione de possessionis et principalis negotii declaratione connexa. Ultimo ponitur loco inter textus Pandectarum *Lex 35. de adquir. vel amitt. poss.* qua idem VLPIANVS sic dixerit: *Exius conuersionis possessionis hic est tantum, ut prius pronunciet iudex, uter possideat: ita enim fiet, ut is, qui victus est de possessione, petitoris partibus fungatur, et tunc de domino quaeratur.* Difficilis aliquantulum interpretationis est vocabulum iudicis nimis ambiguum; quippe quod aetate quidem ALEXANDRI SEVERI pedaneum designat iudicem, aliquando tamen ipfis commune intelligitur magistratibus. Quanam ergo significatione hic venire vocem istam censuerim? Res dubiis implicita est, quamcunque ponas acceptionem. Pedaneum iudicem intelligi si conicias, obstat interdictorum vsus in causis possessionis a Praetoribus ipsis impetrandorum et interponendorum, indeque pendens defectus iudicis pedanei. Praetorem autem aliumue magistratum hic aduocanti obmoueo necessitatem decidendae causae principalis per iudicem pedaneum ex iudiciorum ordine tunc temporis vigente. Nec est, quod singulare et extraordinarium surrogemus iudicium genus, quale fuit recuperatorum: siquidem hi, ubi ex partium sponione in litem coibatur, instar pedaneorum iudicium ad formulam a Praetore praescriptam in sententia pronuncianda attendebant et parem in modum ut illi officio fungebantur 2). Verum planam esse reor verborum Iureconsulti explicationem, si ad eorum tenorem satis attendamus. Etenim pedanei iudicis respectum iniisse VLPIANVM censeo,

C 3

quam

2) POLLETVS *hisor. for. Rom. lib. III. cap. 15. p. 299 seqq. lib. V. cap. 5. p. 442.* alias recuperatorum significationes docet PHILIPP. ERGIBARVS *ad POLLET. corollar. ad L. III. c. 15. p. 303.*

L. 35. de ad-
quir. vel
amitt. poss.

quam historia rei Romanorum iudiciariae doceat, quod in causis possessionem concernentibus Praetor quidem interdixerit, sed reo morem haud gerente et exceptionibus potius se muniente cognitionem possessoriae quoque litis demandauerit iudici pedaneo. Hoc itaque facto nihil magis naturale finique iudicii consentaneum erat ac sententiae dictio de possessione, quam principali disceptationi praemittendam recte monet ICtus. Verba pariter, quae prius hoc effati caput excipiunt, haud probant assertionem, quae ab interpretibus inde vulgo colligitur, quod idem iudex, qui de possessione notionem habuit, principalis quoque controuersiae dirimendae satagere debeat. Indicat potius VLPIANVS originem nouae litis ex possessorii decisione prouenientis, quae nunc demum apud Praetorem inchoanda. Petitor sane opus habebat impetranda formula actionis, quae a Praetore erat praescribenda, et sic iterum addicendus erat iudex pedaneus, nouaque exigebatur litis contestatio. Quodsi autem Praetorem iudicem de possessione et proprietate seorsim cogniturum vno actu dedisse, inuito obitare arbitror tum formulas actionum cumulationem haud admittentes, tum dubium, quis futurus sit actor, ante possessorii finem adhuc reliquum, ideoque impossibilem formulae simultaneae conceptionem. Immo ICtus ne monet quidem de iudice pedaneo antea cognoscente iterum tractandae quaestioni principali praesciendo. Fortius autem praesidium ex Codice suppetit assertoribus conaexitatis causarum possessionis et proprietatis: at circumspicione indiget eorundem contemplatio, quae eo magis adhibenda est, quo familiarius est commentatoribus leges has, ad minimum quadrigam earum, in significatum trahere prorsus alienum. Abs re profecto textibus caput hoc probantibus adnumeratur *Lex 3. C. de Inuictis*, quippe qua statuit BIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. possessionis causam prius ventilandam atque de ea decernendum esse, quo postmodum quaestio de dominio legitimo ordine disceptari, et illi, qui in possessorio victus est, probandi necessitas imponi

Leges Codicis perpenduntur generationem

et sigillarim L. 3. C. de Inuictis.

ni queat; quibus subiungitur, quod in extraordinariis iudiciis ad exemplum interdicatorum agatur, quamuis haec ipsa in causis eiusmodi proprie non impetrent litigantes. Nulla caeterum iniicitur mentio iudicis eiusdem in vtraque lite adeundi: immo recte infero, IMPERATORIBVS, quos lex haecce laudat auctores, nullae tunc fuisse curae determinationem fori competentis, sed seriei tantum cognitionum; quam referant se ad certitudinem eius, quod inculcant, momenti in iure plene expeditam. Ast ex deductis luce meridiana clarius apparet, iure ante hos CAESARES obtinente haud constituisse de connexitate vtriusque litigii, ergo nec ad hanc iterum stabilitam extendenda est mens legislatorum. Vix alia mihi stat sententia *de lege 3. Cod. finium regund.* quae a CONSTANTINO MAGNO data cauet, vt cohaerente iurgio finali lite proprietatis, primo possessorum extricandum, dein vero agrimenforis opera ad principalis negotii diiudicationem instruendam sic vtendum, poena contumaciae aduersus illum, qui eremodiciam in principali iudicio contraxerit, eatenus adnexa, vt iubente Rectore prouinciae agrimenfor vna cum parte praeceptis iudicialibus morem gerente agrorum dime-tiendorum perficere debeat negotium. Expendentem etiam chronologiam legum CONSTANTINI vix fugere potest dispositio-nis de iudice competente omisae ratio; scilicet haud necesse fuit, vt in sanctione hac anno CCCXXX. condita reperantur ea, quae constitutionis sexennio ante emissae, quam sistit *L. 10. C. de iudiciis*, cautione continentur. Imme-rito tandem quadrare ad argumentum praefens discutiendum iudicantur binae HONORII AVG. rescriptiones suo fratris-que ARCADII nomine munitae. Alteram in compendio perhibet *L. 3. C. quor. bonor.* integrum vero oraculum augusta le exstat in *Lege 1. C. Th. cod. tit.* Neutra tamen, neque origi-naria, neque interpolata constitutio respicit ad nexum pos-sessorii et petitorii ob eandem, quam paulo ante indigitauit, rationem, quia nemini latuit, quis CONSTANTINI M. iustus emanauerit. Praecipit autem HONORIVS maritum ad vxoris

L. 3. C. Fin.
reg.

L. 3. C. quor.
bon.

ris defunctae hereditatem, quantum ad possessionem corporum seu patrimonii spectat, *amputatis omnibus frustrationibus* in consanguineos eius superstites *transferendam* teneri, *secundaria* tamen vel, prout in *Cod. Iustiniano* legitur, *secunda actione non exclusa*: id est interdictis maritus est adigendus ad possessionem restituendam, neque tunc admittendae sunt exceptiones, sed haec uti omne ius, quo gaudere se adstruit, remitti debent ad petitorium. *Secundae* vel *secundariae actionis* quoque vocabulum vix aliud quidquam denotat quam eiusmodi causam, quae aliam antea expediendam sequitur, nec requiritur vi vocis, ut sequatur posterior lis in eodem, quo prior decisa est, iudicio. Altero sacro assatu *HONORII* nempe *Lege. 14. C. de Agricol. et Censit.* decernitur restitutio coloni fugitiui bonae fidei possessori facienda antequam originis et proprietatis agitur causa, siue ante petitorium instituendum. Caeteroquin silentii de iudice vtriusque cognitionis eodem in hac *Lege* rationem bis adductam ut tertium exponam, superuacaneum cenfeo. Rectius connexitas causae possessionis et proprietatis *ex L. 13. C. de Rei Vindicat. et ex L. 10. C. de Iudic.* euincitur. a) Priori nimirum *DIOCLETIANVS* et *MAXIMIANVS* ita fantur: *Ordinarius iuris est, ut mancipiorum orta quaestione prius exhibitis mancipiis de possessione iudicetur; ac tunc demum proprietatis causa ab eodem iudice decidatur.* Ad eosdem quidem adpelli scopulos videmur in lege hac explicanda, quos *supra ad L. 35. D. de acquir. vel amit. possess.* obulos deprehendimus: sed, quae de illa explananda monui, hic pariter vsu commendantur, nempe intelligendum esse iudicem pedaneum, cui Praetor cognoscendam causam possessionis ideo demandauit, quoniam ipso interdicente alter litigatorum momenta allegauit notionem iudicis requirentia. Quae subiiciuntur de iudice possessorii ad petitorium etiam disquirendum constituto,

vix

L. 14. C. de
Agric. et
Censit.

L. 13. C. de
R. V.

a) MEIER. Colleg. Iur. Argentorat. ad tit. D. de quib. caus. ad eund. iud. eatur.

vix commodius et indoli processus Romani convenientius explicari reor quam per iniunctam Magistratui additionem eius iudicis pedanei ad petitionem domini ipsam examinandam, quem antea dirimendae litis praeparatoriae causa dederat. Interim dispositio legis huius, ad minimum verbalis, haud erat vniuersalis, sed adstricta ad casum specialem: quapropter legit CONSTANTINVS in *L. 10. C. de Iudiciis* vestigia antecessorum atque generatim poenali sanctione edixit, ne *CONTINENTIA CAUSAE diuidatur, atque alius super POSSESSIONE, alius super PRINCIPALI QVAESTIONE IVDIX postuletur. Possessionis* vocem per *momenti beneficium* exponit *Interpres Codicis Theodosiani ad L. 2. de Iudiciis*: quantum egomet angustiore esse arbitrer hanc interpretis dictionem tenore legis ipsa, qui ob vsum termini *momenti et momentariae possessionis* in *L. 8. C. Th. de Iurisdic. L. 5. C. Th. de Denunciat. vel Edition. rescript. et L. 1. C. Th. vnde vi, imo sol. tit. C. Th. si de momento fuerit appellatum* satius duxerim subscribere IACOBO GOTHOFREDO, b) qui tradit recuperandam possessionem sic insignitam fuisse. Suffragium hanc in rem fert ISIDORVS c) verbis: *momentum quam cito quam statim, saluo negotio reformari*; licet alias ancipiti momentaria causa veniat significatione CASSIODORO d) sequentia edisserenti: *Si paribus vestris in causa momentaria vel principali institutam adesse cognoscitis*. Principalem quaestionem petitorium denotare expeditum est, et sufficit animaduertisse, quod idem frequenter audiat legibus vtriusque Codicis *negotium vel iudicium* absque alia voce adiecta, item *proprietas* nec non *petitio* atque *dominium*, ita vt quilibet posteriorum terminorum pro toto processu in petitorio usurpetur. Sed his in median prolatis, a quibus haud diuellenda sunt, quae Praefes ad illustrandam hanc legem obseruauit in *Sicil. de foro continent.*

L. 10. C. de Iudic.

b) *Ad L. 8. C. Th. de Iurisdic. Tom. I. Comment. ad C. Theod. prosequitur, c. LEHERR. DNI RITTERI.*
 c) *Origin. lib. V. cap. 25.*
 d) *Varior. lib. IV. cap. 4.*

riment. caufar. ex identitate, litteralem tantum sacrae auctoritatis CONSTANTINIANAE sensum reddidimus clariorem: superest ut vim eius paucis adhuc expendamus, quantum praesertim attinet ad identitatem personae iudicantis, quam legislator in possessorio et petitorio requirit. Fundamentum vltimum constitutionis illius conditae, quod verifimili admodum coniectura Praeses *loc. cit.* eruit, nempe ampliores limites potestati Praefecti vrbis Constantinopolitanae assignandi, huic etiam lucem affundit prohibitioni, cuius verba ita sunt intelligenda, ut coram eodem magistratu lis possessoria atque petitio principalis instituatur, nec ab alio interdictum, ab alio actionis realis ipsius formula impetretur: quum alias facile contingere potuisset, ut alterum litigium ad Praetorem, alterum ad Praefectum Vrbi, aliumue iure dicundo fungentem magistratum deferretur. Sentimus quoque ex rationum lato ambitu, quod mens fuerit simul IMPERATORI, a magistratu eundem pari modo iudicem pedaneum vtriusque causae cognoscendae esse praeficiendum, nec partibus indulgendam facultatem, alium finita disceptatione possessoria eligendi quod alias vti que licebat, siquidem litigatores in quavis actione interea, quae in iure fiebant, conueniebant de pedaneo iudice, neque tenebantur eum, qui in alio iurgio sententiam dixerat, cognoscentem inuiti iterum cooptare.

§. XI.

Perpenditur
haec connectio
ex iure
canon.
Obferuat. generalis

Haec de iudice possessionis et negotii eodem ex iuris Romani dispositione. Praesto sunt nunc sacri iussionum PONTIFICIARVM eam in rem concinnatarum apices, quos veneratur EMANVEL GONZALEZ TELLEZ e). Verum acrem hanc inquisitorem quandoque nimis lenem fuisse obseruavi in venia vulgari doctorum allegationi danda. Inquiramus igitur in capitum, quae omnis interpretum turba adpellat, genuinam sententiam. Silentio autem in genere praeteruehendum non est, quod cunctae PAPA RV M definitiones planae

e) ad cap. 1. X. de caus. possess. et proprietat. Tom. II. Comment. ad Decretal.

planæ magis sint et opportunae inuestigantibus, quam ignorari acuum istud, quo confectæ sunt, tricas fori Romani antiquioris, anxietatem puta circa formulas actionum et sollicitum discrimen inter Praetorem aliumue magistratum iure iudices dandi pollentem atque iudices pedaneos, simulque inter ea, quæ in iure et illa, quæ in iudicio ssebant. Dudum enim ante iudiciales atque legales PONTIFICVM decisiones saluberrimo mandato THEODOSIVS IVNIOR et VALENTINIANVS III. AVGG. anno aerae sacrae CCCCXXXVIII. profligarant e foro mimicam controuersiarum tractationem per *L. 2. C. de form. et impetr. sublat.* quæ est *L. vn. C. Th. de omiff. action. impetratione.* Hinc facile iudicaueris, quod simultanea litium propositio atque discussio Romanis inepta visa norma decretalium rescriptionum comprobetur. Parum facit, vt ipsam textuum ordiamur resolutionem, ad quaestio- nis de serie cognoscendi possessorii et petitorii *cap. 1. X. de Ordine cognition.* quod insignis peritorum cohors huc trahit. Etenim CLEMENS PP. III. respondet consulenti THAD- DÆO Alatrino Episcopo in Campania, quod, quum mulieri actione præiudiciali vel ad consummanda sponsalia vel affirmati- ua de statu coniugali virum quendam conuenienti (vtrum enim horum iudiciorum fuerit institutum, haud adeo liquet ex au- thoritatis tenore, quamuis prius mihi intelligatur,) opposue- rit petis inductis iam ab actrice testibus exceptionem consan- guinitatis, prius disquirendum sit de veritate exceptionis, an- tequam liti propositæ per sententiam imponatur finis, siqui- dem incongruum foret pro matrimonio ferre sententiam, quæ mox irrita redderetur per sequentem de consanguinita- te, quæ matrimonio impedimento foret, decisionem. Perspicit quisque, ineptias egisse GONZALEZIVM cum schola cano- nistarum de possessionis et proprietatis causa ab vno eodem- que iudice discernenda hunc PAPAE sermonem interpretante. GREGORIUS M. ex aduerso in responsione ad FELICEM SI- EPLTAE DVCEM disertis verbis de necessitate possessorii coram eodem tribunali ventilandæ sanxit, quarum litterarum pars in

expositio
textuum
c. 1. X. de
Ord. cogn.

c. 1. de caus. iure canonico exhibetur, scilicet in *capite 1. X. de caus. poss. et propr. sess. et propriet.* Caue autem, iudices, PAPAM singulare quid statuisse, vbi eam in modum respondit; quum totam attente perlegenti rescriptionem, quae est inter epistolas GREGORII M. *Libr. VII. indiction. 2. epistol. 102.* liqueat, enunciatiua esse verba PONTIFICIS atque relatiua ad ius ciuile, siquidem hoc indicant sequentia: *quia LEGALI PROVISIONE decretum est, tam MOMENTI quam PROPRIETATIS causam in VNO EQDEMQVE IUDICIO debere cognosci, nec contra inauditam partem aliquid possumus definire.* Nimirum obtemperaturus tantum constitutioni CONSTANTINIANAE PONTIFEX adplicat regulam ad casum propositum iurgii inter FELICEM DVCEM SICILIAE et actores ecclesiae Syracusanae de bonis, quae DVX sibi erepta conquerebatur, exorti, quod coram electis cognitoribus ventiları et hos vtramque causam cognoscere ac definire iubet PAPA, ceu percipimus quum ex *citata epistola* tum in primis ex litteris a GREGORIO huius rei ergo ad IOANNEM I. Syracusanum Praefulem perscriptis in *epistol. 105.* Prouocauit porro ad ipsas CAESARVM sanctiones COELESTINVS PP. III. in *cap. 3. X. eod. tit.* respondens quaerenti ALANO Decano Rothomagensi in Gallia, vtrum iudicibus ad cognoscendum de possessione et principali causa deputatis liceat, quo sumtibus parcant, vtramque quaestionem *commixim* sub examen vocare, attamen prius attestaciones de possessione audire et iuxta easdem ferre sententiam. Duxit vtiq; recte haec ita fieri, addens, *cum hoc sit in iure ciuili expressum:* quamuis erroris arguendus sit ob leges Romanas male intellectas, vtpote quae tantum statuerunt tractationem vtriusque litis in eodem foro, nec tamen adiecerunt expresse facultatem simultaneae disquisitionis. CUIACIVS f) quidem haud discrepare censet ius CAESAREVM atque PONTIFICIVM, quam viri antiquitatum iuris peritissimi hallucinationem valde miror, quum tempore DIO-

CLE-

f) Ad hanc text. vid. EIVSD. *Libr. VII. obseruat. cap. 38.*

23. eod.

GLETTIANI ET MAXIMIANI non minus ac CONSTANTINI M. impossibili fuerit coniunctio causarum propter usum necessarium formulae actionis et sententiae, quae ratio cessauit post THEODOSIVM ET VALENTINIANVM. PAPAE igitur error ita est conciliandus, ut ipse historiae rei iudicialiae Romanorum et Chronologiae legum ignarus dispositionem antiquorum mandatorum accepisse censeatur secundum principia forensia sua aetate vigentia. En igitur mirae difficultatis caput, quae praeter *Glossam Iuris Canonici* agnoscunt CUIACIUS, MERILLIUS g) et GONZALEZIVS cum aliis, explanatum nodosque Gordios solutos non disruptos. Simultanea possessorii et petitorii deductio in iudicium recte non minus procedit secundum tres INNOCENTII III. decretales, quae sunt *cap. 4. 5. et 6. X. de caus. poss. et propr.* Aristud caput agit de electionis Canonici defectu, tanquam petitorio, et de iure possidendae praebendae vna actione con- c. 4. eod. signatis; illud autem de remedii possessionis recuperandae c. 5. eod. vel adipiscendae iuste facta propositione post inchoatam, immo maximam partem peractam causam principalem, facta nondum renunciatione vel conclusionem; hoc demum de sententiae utramque litem decidentis pronuntiatione et execu- c. 6. eod. tione. Argumentum itaque non solum ducitur ex textibus hisce ad efficiendam identitatem iudicis in petitorio et possessorio, verum ea implicite quoque ibi adstruitur: quamquam pro necessitate istius momenti demonstranda vix acute allegentur haec capita, utpote quae non clare satis cauent de adeundo eodem iudice, neque verbis concepta sunt dispositiuis sed enunciatiuis modum, qua lis iamdum in iudicium deducta est et feruet, indicantibus. Nihil etiam refert, an capita haec ad confirmandam assertionem necessitatis eiusdem iudicis facere arbitremur, ubi ex *cap. 1. et 3. X. eod. tit.* abunde sensimus steterisse ea in causa PONTIFICES dispositioni iuris civilis. Haud abfimile ferendum est iudicium

D 3

de

e) *Observat. Lib. II. cap. 38.*

c. 36. X. de
Testib.

de cap. 36. X. de Testib. et attestat. quod itidem praesidio esse contendunt doctrinae de inseparabili quoad forum competens quaestionis vtriusque nexu. Hoc sane rescripto INNOCENTIVS III. PONT. MAX. Priorem Monasterii SVCTORIS Lutetiae Parisiorum designat commissarium ad audiendam atque decidendam litem inter Abbatem ac Monachos S. DIONYSII atque Abbatissam et Moniales Forcellenses seu Festellenses subortam, praescriptis quibusdam ordinis cognoscendi capitibus, quorum disquisitio mei iam non est officii. Subnectit tandem, quae huc maxime spectat, necessitatem prius statuendi de possessorio iudicio, quo Moniales post inchoatam dudum disceptationem principalem experiri satius duxerant, dein autem in proprietatis causam inquirendum et eam terminandam esse ait: nisi eousque iam expedita sit petitio ipsa, vt sententia idcirco possit pronuciari, vtpote quò casu eadem decisione iurgio vtrique imponi iubet finem. Superuacaneam fore censéo prolixam deductorum principiorum repetitionem: vti nec illa, quae de praecedentium capitum interpretatione monui, rursus recitanda erunt in explicando *capite 2. X. de capell. monach.* Siquidem nemo inficias ibit, implicito et enunciatio uerbo ibi contineri quaedam adstruendae connexitati causarum, immo potius simultaneo processui possessionis et proprietatis defendendo accommodata; quin ipse PONTIFEX in *fin. textus* vtramque causam simul ita disculsiit, vt in petitorio de scrutinio et baptisinate Ecclesiae S. CAECILIAE vicerit, ea vero causa ceciderit quoad possessorium de iuribus Capituli aduersus Ecclesiam S. LAURENTII de Piscinula. Adplicandae sunt extremo loco suppeditatae obseruationes ad *clement. vnic. de caus. possess. et proprietat.* quae adpellato Papali oraculo parti prouocanti aequae ac aduersario indulget facultatem non petitorio tantummodo verum et possessorio experiundi, additurque, suspendendum esse negotium primum, a quavis parte exceptum, si spoliū concurrat et huius solius pertractandi esse sat agendum.

clem. vn. de
caus. poss. et
propr.

§. XII.

Congruunt cum ciuilibus iuris atque canonum norma, quantum attinet ad caput de connexitate iudicii de possessione et litis principalis, leges prouinciarum Germanicarum atque tribunalium concordat vsus. Praeclarum praefertim ficit huius rei documentum CODEX FRIDERICIANVS *Part. III. tit. 2. §. 23.* vbi causis ad cognitionem Perincliyti Praetorii Marchici spectantibus adnumerantur ea litigia, quarum separationi commodae obstat connexitas causae, et occurrunt verba sub *num. d. das Possessorium zieht das Petitorium nach sich.* Facit ad hoc explanandum adhuc magis vtriusque huius iudicii cumulatio eatenus permessa, quatenus non adest contrarietas ex diuerso procedendi modo, quem illa nonnunquam requirunt, vel exinde oriunda, quod remedium retinendae possessionis supponat actorem possidentem, actio realis ex aduerso ab eo fit instituenda, qui possessione non gaudet. Verum et hoc limitandum est quoad possessorium retinendae ordinarium ab eo propositum, qui in possessorio summario causa cecidit, et sic reuera non possidet. Quotiescunque ergo is, qui haud possidet, vtroque remedio sibi vtendum esse existimat, nec series iudiciorum aduersatur, aptissime eodem libello fundamentum commune exponitur et peti potest, vt ius reale actori competens sententia declaretur, vel ad minimum pronuncietur de possessione, si nimirum huius causam prius planam fieri coningat. Recte igitur petitorium absorbere possessorium dici sentimus, si de vtroque simul constet: quamuis haec pro meo saltem sine hic notari velim, nec mihi incumbat deductio necessitatis, qua iudex ad id aliquando constringitur, vt de vtroque eadem sententia distincte pronunciet. Ad iudicio porro ad nexum hunc vterius ostendendum, quod iis casibus, vbi cumulatio haud est facta, immo possessorio summarissimo, prout vocatur, tantum in iudicium deducto, excipiens reus autem petitorii simul cognoscendi materiam offert, iudex prudenter ad vtrumque respiciat: vt et quod

Consensus
legum pro-
vine. de hac
connexit.

et iuris Bran-
denburgici

eadem euin-
citur ex cu-
mulatione
vtriusque
iudicii

actore

actore in possessorio ordinario titulum desuper demonstrante, reoue excipiendo titulum docente haud abs re de principali causa statuat iudicans. Diferta cautione CODICIS FRIDERICI. *Part. III. tit. VI. §. 20.* haec ipsa comprobantur: quo pulcherrimo legum sapientissimarum exemplo iniungitur pariter obligatio ad cumulandum possessorium ordinarium et petitorium sub poena illius prorsus reiiciendi, si in summarissimo binis iudicum effatis victus eo velit uti: sicut iudici etiam imperat SACRATISSIMVS LEGISLATOR, ut possessorio instituto et petitorio vel ab agente vel ab excipiente coniunctim proposito de hoc caeteris paribus sententiam ferat, quamvis in possessorio tantum submiseriat partes *ibid. Part. IV. tit. III. §. 10.* Vltimo tantum addenda videtur loco ad argumentum, quod scrutamur, illustrandum obseruatio DN. PARENTIS h). Praefidis de momentis in petitorio probandis definiendis, onere probandi alteri parti imponendo atque praefigendo hunc in finem termino per sententiam de possessione: quod obtinet non solum si actionis propositio ipsa adid fuerit directa, verum quoque si de possessione vnice fuerit disceptatum; quo scilicet obuiam eatur protractionibus variis litis principalis, quae hac ratione reciduntur ab interloquente.

§. XIII.

De connexitate ex illatione praeiudicii

in capitulis litis accessorii generatim,

Praeter eas, quae praeparando ad primarias lites extricandas multum faciunt, disceptationes connexitatis causarum docente §. II. aliae adhuc dantur causae, quae ita inuicem cohaerent, ut altera inferat alteri praeiudicium. Hunc in censum primario referenda sunt loco capitula litis accessoria vulgari adpellatione punctorum incidentium insignita. Subscribendum profecto arbitror esse iis, qui diuelli haecce capita a principali processu haud sinunt, nec tamen connexitati causarum vnice tribuendum esse hoc iudicauerim. Saepius nempe uocatio istorum momentorum in eodem cum causa prin-

10) Media de emend. lit. protract. circ. sent. interloc. p. 39.

principali foro ex connexitate deducitur, vbi longe faciliori opera ex iudicii vnus eiusdemque serie est deriuanda. Infinita in quacunq[ue] processu parte, scilicet in praeliminari seu praeparatoria, deinde in principali seu probatoria, porro in parte remediorum, tandem in executione, huiusmodi momentorum occurrunt exempla, quae interlocutionibus, decretis atque mandatis iudicum sunt determinanda et spectant ad rem principalem dilucidandam; quin haud raro compendio vtitur prudenter iudicans, quo eadem fidelia duos dealbet parietes simul discernens caput peculiare et negotium principale. Parum sane refert in plerisque, vtrum ex communi procedendi ordine, an ex litium incidenter tractandarum indole ea perpendam; quamuis quilibet attentio rem contemplatus animo perspexerit, posteriori modo lites saepe amputari, si nempe in iisdem scriptis causa principalis et accessoria deducantur, de vtraque iudex simul interloquatur et probationem vtriusque articulis iisdem tam iudex quam partes curent peragendam. Latius versarer in his explicandis, immo casibus singularibus fulcrum dictis adderem, nisi faciliora sint ea ad intelligendum, quantum ad nostri distinctiorem pertinet argumenti exactionem. Nec dubia mens est sanctionum talia continentium argumenta, neque defunt inter commentatores, qui in his clarioribus reddendis operam collocarunt: me vero consilium saltim cepisse scilicet colligendi et praetermissa suppleri pluries indicaui. E re nihilotenus videtur esse subiunctio analectorum quorundam, quae praesertim adplicatione in contrahendis disceptationibus forensibus haud desituuntur. Praejudiciales de statu personarum actiones, quas distincto alias ventilari posse processu nullus inficior, in per pluribus visionibus partem litis alius, siue realis siue personalis, constituunt, et hinc incidenter de iis est quaerendum. Nec tamen sequitur, quod statim indigeamus separata tractatione, et quod iudicium personale siue reale sit differendum vsque ad finem causae praejudicialis: sed respiciendum est ad id, vtrum actoris fundamentum agendi in statu quodam

observatio-
nes speciales

de connexi-
tate actio-
num praeiu-
dicial. inci-
dentium

E

dam

dam positum sit, quod in hereditatis petitione, retractu aliisque obuenire potest iudiciis, atque tunc reus litem contestatus statum negauerit, an vero reus statum pro fundanda exceptione allegauerit, an replicae eidem sint superstructae, an demum de statu et alia actione connexa simul moueatur controuersia, prout in praediis feruilibus haud raro fieri constat, vt de statu rustici et conditione praedij simul disceptetur. His enim casibus quaestio de statu pertinet ad thema probandum et reprobandum in causa principali, indeque dependet quidem huius decisio, sed eadem est indoles illius ac reliquarum circumstantiarum libelli, quas reus inficiatus est, vel exceptionum et replicationum. Fluunt hinc perplura consuetaria, quae in causis commodius disquirendis admodum utilitatis praebent, difficilius tamen elicienda sunt ex doctrina de connexitate. Opportune pariter hunc in modum agi potest de restitutione in integrum tam propter minorennitatem quam ex alio capite impetranda; quippe cuius causa incidenter et in iisdem cum negotio principali scriptis potest ventilari, ita vt ad eam simul dirigantur articuli probatorii et reprobatorii tanquam ad fundamentum agendi, excipiendi vel replicandi. Haud absimile ferendum est iudicium de validitate vel rescissione transactionis, vt et de vi et efficacia iurisiurandi, de quibus incidenter nonnunquam disputatur; quin ad has regulas alios adhuc exigi posse casus perquam facili negotio quisque perceperit. Haec omnia igitur optime concordant cum legibus ipsis, immo haud parum illustrent MARCELLI dicta in *L. 30. D. de Iudiciis*, qui docet *finem accipere debere iudicium, ubi semel est coeptum*: licet non possim non in transitu adnotare, me ICI verba de necessitate eiusdem iudicis pedanei per integram cognitionis seriem retinendi interpretari, et ea, quae vulgo legis istius fulcro muniuntur, asserta ex ratione tantum oraculi deriuare. Tradunt insuper praefules interpretum et inter eos FRIDERVS I), quod ex con-

de poena testis falsiloquentis in foro causae principalis.

i) *Da continent. caus. cap. VI. num. 52.*

nexitate causarum reddenda sit ratio, cur testis falsi elogii reus coram iudice causae, ubi testimonium fuit dicendum, quantumvis caeteroquin incomperente, mendacii teneatur luerre poenam. Recte quidem pro rei ipsius veritate euincendam subsidium vocant ZENONIS IMPERATORIS auctoritatem in *L. 14. C. de Testibus*: at in eo assensum non praebeo, quod ex natura capitulorum litis accessoriorum hoc momentum sit ponderandum, utpote quod haud concernit personas litigantes: siquidem longe planius fundamentum adest testium falsiloquentium a iudice causae primariae coercendorum, nempe forum delicti. Sed adplicatione carebunt haec, quotiescunque scilicet delinquens intra limites iurisdictionis, ubi falsum admisit, haud amplius deprehenditur, et magistratus eiusdem ordinarius exhibitionem recusat, ipseque inquisitionem instituit; quin et concidit regula, si testis adeo grauitur peccarit, ut cognitio et poenae determinatio excederet fines iuri a iudice causae primariae dicundo praestitutos, quod vel ab initio statim liquet, vel in progressu, vel in fine inquisitionis demum adparet. Isto casu mox denunciandum est periurium et falsiloquium iudici criminalem iurisdictionem exercenti, illo autem et hoc casu ad eundem causa remittenda, quo vel pergat in inquirendo vel finita iam cognitione poenam decernat; id quod non minus obtinet, si testis falsi reus ipsi magistratui causam principalem diiudicanti in ciuilibus pareat. Neque silentio praetererendum, quod quam saepissime ne delicti quidem forum adfit intuitu testis extranei, quum plerumque mediante requisitione a suo examinetur iudice. Tandem de aduocati honorario iudicem litis principalis ob connexitatem statuere posse existimant. Sane hoc facile largiendum esse censeo: sed perse patet, iudicem istum optimam ferre posse de causidici opera sententiam, et ansam praeberi litibus ferendis, si paterno in alio foro separata actione compensatio laborum sit exigenda; quibus addo, quod alii id ipsum argumentum ex principiis de foro contractus forsitan sint definituri.

de exactione
honorarii ad-
uocat. in eod
foro.

§. XIV.

Connexitas
interuen-
tionis

Fluit pro parte ex generalibus monitis de connexitate capitulorum accessoriorum cum lite principali aliarum quarundam inspectionum, in quibus itidem continentia causarum subesse dicitur, explicatio, quas ipsas iam recensuimus §*pho* II. Interuentio praecipue in hanc refertur classē, de qua tamen pauca notanda veniunt secundum nostri rationem instituti k). Ea nimirum vel est principalis, qua interueniens ius suum tanquam diuersum a iure vtriusque litigatoris contra vtrumque persequitur, et sic tertiam constituit partem, vel est accessoria, qua quis alteri disceptantium assistit. Priorem si ponas visionem pendens scilicet litigium, adit interueniens forum, in quo causa iam iam agitur, quo duplex immo aliquando triplex processus atque decisiones sibi inuicem contrariantes euitentur, dein generalis regula de actore forum rei sequente ad interuenientem quoque quadrat et plerumque verum continet fundamentum, ex quo descendit identitas iudicii. Accessoriam autem interuentionem proponens litem secundum leges non tantum sed natura ipsa satis indigante ibi suscipere tenetur, vbi deprehenditur tempore accessionis, et ex his perspecta sunt omnia, quae obscurius aliquando interpretes ex nexu litium argumentantur. Nittur litis denunciatio l) iisdem cum interuentione accessoria principiis, si reuera succurrat auctor denuncianti: hinc iterum in iudicio, vbi lis pender, in auxilium reo est veniendum. Minime autem sequitur, vt, si denunciatus neglexerit defensionem, actio, qua denunciatus regressum persequitur et indemnem se praestari vult, sit edenda in iudicio, in quo causa ipse cecidit, quum potius iterum

litis denun-
ciationis

k) Caeterum vide MARTINIVM, MENCKENIVM ET ZIEGLERVM ad tit. XV. Ord. Process. Saxon. Elector. BARTHIVM Hodeg. Forens. p. 444. sqq.

l) Conf. PERILLVSTR. DN. KNORRIVS in luculento et praeclarissimo opere *der Anleit. zum gerichtl. Proc. L. II. cap. 22.* BERGERVS *Elect. Disc. forens. p. 454.* RIVINVS *Enunciat. iur. titul. XIV.*

iterum sit standum normae generali de foro rei, qualis tunc fit licis denunciatus, adeundo. Concurfus creditorum itidem ad interuentionis fundamenta redit, vbi quilibet creditorum de peculiari et proprio commodo ab eo, quod omnium reliquorum litigantium interest, differente disceptat. Id interim, tanquam singularis effectus connexitatis, praetermitti haud potest, quod in foro concurfus omnes actiones etiam de rebus alius iudicis iurisdictioni subiectis sint ventilandae, ideoque omnia bona debitoris ad massam concurfus remittantur: quod ferme communi legum suffragio stabilitum est, maxime autem in terris Brandenburgicis attendendum, siquidem sancitum est CODIC. FRIDERIC. Part. IV. vt moto concurfu quaecunque litigia in aliis foris contra debitorem communem coepta in iis cessent et ad forum concurfus transmittantur, neque vlla actione debitor extra hoc iudicium conueniatur. Certe hac ratione apprime commoda obuam itur difficultatibus, quae alias in cognoscendo pariter et exequendo imminerent iudicibus aequae ac creditoribus concurrentibus.

et concurfus
creditorum

§. XV.

Transseo ad praeuentionem et litis pendentiam, quae fundamentis causarum connexarum adscribi solent, nec abs re ita iudicari mihi videtur, si accuratiori lance ponderemus momentum atque veros a falsis et commentitiis discernamus effectus. Patrociniatur eiusmodi nexum vrgentibus ratio legis 30. D. de Iudiciis iam iam citatae, quod iudicium finendum sit, vbi est acceptum. Faciunt ad eum deducendum vniuersa procedendi series, et suffragantur leges singulorum territoriorum, quae nonnunquam speciales addunt litis pendentiae causas, vt in Saxonia Electorali *Ordinationis Recognitionis Tit. I. §. 8.* statutum de monitoriis, quae a iudicio eminentiore, vtpote a Regimine vel Praetorio Prouinciali, emanant, praeuentionis et litis pendentis effectum habentibus. Sed haec, de quibus inter omnes constat, explicatione parum

Connexitas
ex praeuentione et litis
pendentia

general. obseruatio
animaduersiones speciales
de praeuentione per monitoria in Saxonia Electoral.

de spurio litispendentiae casu, si de diuersis eiusdem pacti vel transactionis capitibus agatur, qui proponitur

et praeiudicio illustratur

indigent prolixiore, et pro instituti ratione sufficiet obseruasse quaedam de abusu fori continentiae causarum hic aequè ac in aliis casibus restringendo: vnde diligenter argumentum scrutatus alia iterum facile collegerit. Scilicet spurium est litispendentiae casus, si de articulo quodam contractus vel transactionis iurgium sit coeptum et aduersarius de alio eiusdem capite agat. Rectissime enim hic, tanquam diuersum prorsus obiectum in litem deducens, in foro eius, qui contemnitur, actionem edit. Secus est, si in lite prius inchoata de tota transactione vel de validitate aut de laesione pacti vniuersim fuerit disputatum, et altera partium denuo in fraudem iudicis vel aduersarii de cuiusdam clausulae specialis transgressione queratur, quippe cui supplici obstat exceptio dilatoria praeuentionis, litispendentiae et inde oriundae causarum connexitatis. Illustranda huius assertionis gratia potiora nonnulla ex decisione ILLUSTRIS COLLEGGII IVRECONSULTORVM FRIDERICIANAE, quam ex schedis DOMINI PARENTIS Praefes selegit, nostros in vsus deriuasse iuuat. Status causae, quae erat *des Oberhauptmanns von W. zu H. Imploranten und Leuteranten modo Querulanten eines, der Gemeinde zu H. Imploraten und Leuteranten modo Querulanten andern Theils*, ex ipsis momentis depromtis sufficienter intelligitur. Ita enim reiectae in decisio *querelae nullitatis cum resusione expensarum transmissionis* rationes quoad hoc sonabant caput. *Ob wohl Imploraten und Leuteranten modo Querulanten wieder gegenseitige Imploration, und dar in gebetenen augenscheinlichen Besichtigung der von ihnen desfrairten Plancken und Thorweges um des Herrn Imploranten adelichen Hoff sofort in dilatorius exceptionem praeuentionis fori, litispendentiae et continentiae causae vorgeschirret, Num. actor. 3. auch als diese Einreden vermittelst einer Hoffgerichts-Verordnung abgewiesen worden. Leuterung eingewendet, Num. act. 9. 10. et 11. ferner gegen die reiection querelam nullitatis interponirt, Num. act. 15. et 16. endlich als diese verworffen abermahls leuterando transmissionem actorum*

actorum gebeten hätten, sntemahlen selbige gegründete *causales* zu *grauamiriren*, und de nullitate zu *queruliren* daher zu haben vermaßen, daß die vorgeschützete *dilatorische* und *fori declinatorische* Schutzreden *contra rationem procedendi* durch ein blosses *Decret*, ehe die gebührende Sätze verhandelt, und in *causa concludiret*, voreilig und der Bescheimung sothaner Ausflüchte ohngeachtet verworffen worden, wie dann diese Ausflüchte sich daher vermittelst denenselben beygefügeten *adiumctis* zu *verificiren* schienen, daß die Imploratfche Gemeinde anno 1708. mit Herrn Imploranten einen Vergleich errichtet, und als nachgehends Herr Implorant dagegen Neurungen unternommen, sie denselben zu Flaktung des Vergleiches albereit anno 1727. bey der Churfürstlichen Regierung belanget hätten, altwo die Sache zur Stunde zu Rechte schwebete, Num. act. 3. 4. 5. und gegenwärtige Neuerung des Herrn Imploranten gleichfalls wieder sothanen Vergleich angehe, massen er die Plancke und Thorweg dem buchstäblichen Inbalt entgegen einige Fuß breit in die Strasse gerücket und die Burg-Strassen gesperrt hätte, mithin diese Sache *pro connexa* mit jener, so vor der Churfürstlichen Regierung hanget, gehalten werden müste. Numm. *iusd. etc.* Alldie weil aber Herr Implorant und Leuerat modo *Querulat* seine Imploration auf das *Possessorium* gerichtet, und dahin geklaget hat, daß er seinen adelichen Hoff zu H. mit einer Plancken und Thorweg von neuen versehen lassen, welches beydes, *opere iam perfecto*, die Gemeinde von Grund aus *destruirt*, zugleich ihn in der Possess *turbirt*, folglich nach *summarischer* Untersuchung in *loco per commissionem*, alles in *pristinum statum* zu restituiren hätten, Num. act. 1. im Gegenheil die Imploratfcher Seits vorgeschützete *exceptio praeuentionis fori*, *litis pendentiae* et *continentiae causae* darin gesetzt worden, daß die Imploranten inzige *Querulanten* bereits anno 1727. den Herrn Imploranten bey der Churfürstlichen Regierung deswegen belanget, daß derselbe wieder den Vergleich de anno 1708. zum Nachtheil der Gemeinde neuerlich einen Vogel-Herd und Ziegel-Ofen angeleget, und mit der Plancken und Thorwege thätliche Neurungen, dem Vergleich entgegen, unternommen, sonderlich die Plan-

Plancken einige Fuß weiter in die Burg-Strasse heraus gerucket, so gar diese mit einem Thorwege versehen und sperren wollen; Num. oct. 3. 4. 5. et 9. seqq. woraus sich gleichwol so wenig *continentia causae* als die angebliche *praeuentio et litis pendentia* erzwingen lässet, vielmehr aus diesen eigenen Anführen der Imploraten zu hellen Tage lieget, daß gegenwärtig *proprus de alia causa et obiecto prorsus diuerso* geklaget worden, *quam de quo lis coram Regimine pendet*, bevorab da weder dort noch hier *de tota transactione anno 1708. inita* gestritten wird, sonst auch eine Sache die andere weder *praepariret* noch derselben *praeiudiciret*, sie *expliciret*, oder der andern *accessoria* ist, vielmehr der Streit gantz verschiedene *passus des Vergleiches concerniret*, deren einer auch ohne den andern bestehen kan, derowegen die *fundamenta fori continentiae causarum et de quibus rebus ad eundem iudicem ire licet* wegfallen, als welche auf die erwehnten *rationes* hinaus lauffen; BOEHMERVS *Inrod. in ius Digest. Tit. De quib. reb. ad eund. iud. eat. §. 5. MEV. III. D. 90. et P. V. D. 2. 3. 4. et 355.* wie denn der Haupt-Grund solcher *continentiae causarum* darin beruhet, *quod unitas causae non patiatur diuisionem, neue actio eadem scindenda et coram pluribus iudicibus sed potius sub vno eodemque iudice tractanda sit*, adeoque *multiplicitati litium et absurditati* occurrat, *ne vnus iudex aliter iudicet quam alius, simulque vt sanctibus et expensis litium parcat* VMMIVS *ad Process. Disp. IV. thes. IV. num. 7. seqq.* welches alles in vorwandelnden Falle sich anders befindet, und da solches samt den Ungrund der daher genommenen verzögerlichen Einreden sofort aus der Imploraten eigenen exhibitis ersichtig ist, zumahlen da sie die Implorantische *facta* als *deurungen* angegeben, solchergestalt dieselben von dem, was *coram regimine* seit anno 1727. zu Rechte schwebet, unterschieden sind, das Churfürstliche Hofgerichte diese offenbar ungegründete *Ausflüchte* so gut wie bey gantz unstarthaften Klagen geschehen kan und muß, ehe fernere unnützhige Sätze darüber verhandelt worden, mit Beystande Rechtsens sowohl als die desfalls nachgebends gantz frivole *interponirte Leuterung* per

per decretum reuocaretur &c. Patet ex his modus quoque procedendi, quo adhibito caute versari potest iudex in discernenda exceptionis qualitate ac dignitate et inuerso casu in acceptione vel reiectione ipsius actionis. Falleret interim ratus, omnem de facto diuerso disceptationem a principali et pendente iurgio esse diuidendam: quam id nequidem obtineat intuitu quaestionis propter partem rei, de qua tota iam controuertunt litigantes, emergentis, nec habito respectu facti superuenientis durante disquisitione primaria. E re videtur, obseruationis huius utilitatem iterum firmare desumpto quodam articulo ex rationibus decidendi, quas SPLENDIDISSIMVS IVRI DICENDO vacans ORDO in Academia hac interprete DNO PARENTE Praefidis iunxit sententiae, quae in causa des Geheimden Raths Hrn. B. L. Frhln. v. Z. z. O. L. Klägers an einen wieder den Hofrath und Amtmann zu A. Hrn. I. D. H. z. W. L. Beklagten am andern Theile in puncto turbatae iurisdictionis pronunciata est, vbi sequentia occurrunt. In mehreren Betracht, daß ja in facto nicht gestritten wird, daß, wie abseiten des Amts angegeben worden, M. zu W. M. unter Amts-Iurisdiction wohne, ingleichen daß dessen fundus, so von K. als seruiens angegeben wird, größtentheils und des K. fundus dominans wiederum unter des Amts Iurisdiction gelegen, der locus bergegen, wo anno 1743. die Pfändung geschehen, und welcher unter O. L. Gerichtsbarkeit sich befindet, nur ein locus intermedius oder vielmehr ein Theil des praedii seruiens sey Vol. act. 1. fol. 2. Vol. 2. fol. 50. 51. 105. et 106. Daneben bekanten Rechten nach das forum domicilii, welches in Ansehung des M. als danablitgen Beklagten das Amt A. ist, tanquam forum generale, in actionibus quoque realibus, nisi de nudo facto immisionis agatur, welches sich gegenwärtig nicht ereignet, fundus et, und cum foro rei sitae concurreret, also electio penes actorem ist: L. 66. §. fin. D. ad SCt. Trebell. L. 2. §. 31. D. De quid in loc. publ. L. 1. pr. D. de Here. instit. L. 9. D. de Aur. Argent. leg. OCCER. de Fund. in territ. potest. tit. IV. §. 5. fgg. BOHMERYS Intrad. in Jus Dig. L. V. tit. 1. §. 24. weswegen kläger

obseru. de quaestione propter partem rei iam litigiosae et de facto superueniente exponitur

et decisione munitur

nos fundus
reuegawen
obit

gender K. des Amtes Jurisdiction zu eligiren, dieses auch solche sowohl daher, als daß der fundus seruiens magnam partem unter dem Amte gelegen, praenuendo sich anzumassen befugt gewesen, gestalten dann sothane Praenuentio aus denen Acten wirklich erhellet, und daß M. die Pfändung lite iam pendente vorgenommen habe, sich daraus ebener massen ergiebet Vol. O. fol. 9. et 10. Vol. D. fol. 1. sqq. Dannhero das Hochfürstliche Amt aus diesem Grunde und wegen K. anno 1743. daselbst gehaltenen Anbringens über die lite pendente, quamuis in parte fundi seruiensis sub alia iurisdictione sita, gefchebene Pfändung tanquam parte et accessorio litis principalis atque ex connexitate causae, quae etiam ex accessorio oritur, BÖHMERS Iur. in Jus Dig. L. XI. t. 2. §. 5. cognosciren und judiciren können &c. Quemadmodum vero hoc exemplum facis euincit, aliquando prauiudicium foro praenuentionis intentare, qui ad tribunalia diuersa ob connexas causas eunt: ita e contrario merito cessat contiguitas, vbi per calumniam praenuentione aliquis vti- tur, quo alteri, cui reuera esset agendum, fraus fiat; quod multo magis notandum est, si electionem fori reo integram praenuentionis et litis pendentes obtentu interuertere studeat actor. Ast quoniam extremum hoc momentum in publico potissimum iure expendendum obuinit, nobis intra limites iurisprudentiae priuatae in praefentiarum versantibus vix vitio quis verterit omittam hoc loco eius declarationem. Taxandus omnino est idem connexitatis causarum abusus ex arresto, quod in plerisque redit ad fundamenta praenuentionis. Sicut enim praenuentientes actores haud raro cautelam iniquam istam adhibent, quo subterfugiant forum, cui alias ipsi parent, et coram quo tanquam rei futuri essent conueniendi: ita et arrestum impetrantes saepius id vnice agunt, vt aduersarius alienae iurisdictioni subiectus, immo subditus alius territorii, intereidat foro ordinario; siquidem actio principalis in iudicio, a quo de arresto est statutum, debet ventilari. Hanc ob rem COD. FRIDERICIANVS Part. III. tit. XII. prudentissimam complectitur normam impetrandi et circumspecte decer-

Obf. de abu-
su praenuen-
tion in frau-
dem aduersa-
rii

abusus con-
nexitatis ex
arresto

decernendi arresti, quum contra quoscunque debitores, tum praesertim aduersus ciues aliarum rerumpublicarum.

§. XVI.

Causas criminales atque ciuiles concurrentes ad connexitatem processuum spectare *Spho II.* diximus. Latiorem huius speciei contemplationem mei haud suadet instituti ratio et scriptorum, criminalem praesertim processum tradentium, in illa deducenda studium. Pronus certe sum ad concedendum, quod causae criminalis cognitio simul operetur ciuilis controuersiae dilucidationem. Quin mihi vim regulae huius attente meditato peculiare circa eandem applicandam in mentem incurrunt inspectiones. Non tantum scilicet in auspiciis iurgii de criminali atque ciuili causa simul potest quaeri et sic nexus litigiorum oriri, quippe in quo asserendo cuncti doctores adducti furti stupri et iniuriarum exemplis consonant et conspirant: sed in progressu quoque cognitionis incidenter nascitur aliquando suspicio criminis, ita ut in veritatem inculpationis inquirendum sit et secundum criminalis iudicii exitum causa ciuilis dirimenda. *lis omnino, quae B. D. N. BOEHMERVS M.)* obseruauit de iudicio finium regundorum statim ab initio in foro criminali expediendo, si quis dolose mouerit agrorum, priuatorum etiam, terminum vel arando agri limites excesserit, tunc locus non minus erit vindicandus, ubi inter disceptandum eiusmodi deprehenduntur indicia, quae ad inquisitionem instituendam sufficiunt. Subnecto aliam uisionem, quando nimirum in probanda actione vel exceptione, quae alias nihil prorsus participat de causis criminalibus, aliquis utitur instrumento, quod supposititium esse uidetur tantaque adsunt falsitatis indicia, ut inquisitio specialis ideo possit suscipi, quae pro grauitate indiciorum requirit iudicem iurisdictione superiore gaudentem, nec ergo coram iudice causae ciuilis, si hic non instructus sit iure

F 2

m) Doctrin. de Actio. Sect. II, cap. 6. §. 43. not. r.

de cognitio-
ne causae ci-
uilibus penden-
te inquisitio-
ne

etque finita,
si reus conde-
mnetur
item si absol-
uatur
vel ita vt in-
quisitioni lo-
cus plane non
sit

vel purgato-
rio praefito.
Defectus hu-
ius connexit-
ex iure Bran-
denb. in con-
curfu credi-
torum

de concursu
causae eccle-
siast. et saecu-
lar.

re de crimine cognoscendi, potest expediri. Tunc scilicet causa
civilis in foro criminali tractanda est, quia ad minimum pro par-
te pendet eius decisio ex fine inquisitionis, vtrum nempe falsum
sit instrumentum nec ne, scilicet vero causae ita facta, vt alius
iudex de negotio principali toto, alius autem de medio quo-
dam probandi statuat, iuris praecipis refragatur: ex aduer-
so valde impediretur prompta litium discussio, si quiescere inter-
rim deberet causa primatia vsque ad finem inquisitionis, quum
criminum cognitionem diutinam saepius esse pateat. Finita in-
quisitione et perspecta falsitate propter connexitatem causae
pergit iudex criminalis in litigii civilis notione: sed si inno-
cens appareat reus, distinguendi sunt inuicem casus duo
primarii. Aut enim statim decernitur, inquisitioni locum
non esse, quod vel a iudice criminali ipso vel alibi locorum
a superiore determinatur, a quo inferior normam agendi im-
petrare tenetur, vt praefecti in Saxonia a Dicafterius eminenti-
oribus. Quod si igitur respondeatur, *dass gegen Inquisitionen*
vorher nichts vorzunehmen, cessat vniuersa inquisitio et hinc
omnes illius effectus. Aut actu proceditur inuestigando cri-
minis causam, atque purgatorium iusiurandum reo iniungit-
tur, quod hic praestat etque propter insons iudicatur. Tunc
nihilominus ob connexitatem rite fundatam progreditur vl-
terius iudex criminis in uentilanda quaestione civili. Singu-
lare momentum offendimus in concursu, vbi defraudationis
indiciis extantibus in foro criminali, si iudex concursus
vtrumque iurisdictionis genus haud exerceat, in delictum est
inquirendum, in foro concursus contra creditorum ponder-
antur iura in terris Porussicis iuxta CODICIS FRIDERI-
CIANI *Part. IV. tit. IX. §. 159.* vbi discrete prohibetur confusio
causarum civilium atque criminis in casu suspicionis dolosae
decoctionis aliusue defraudationis. Circa concursum cau-
sarum ecclesiasticarum atque saecularium parum est quod ad-
dam fusiori commentationi B. DNI BOEHMERI n). Inter-
rim

n) *Iur. Eccles. Proceff. Tom. I. Lib. II. tit. 10.* adde quae differunt B.
D.N.

rim animaduerto I) abusum esse grauissimum inter Catholico-
 cos adpellationis ad Praetoria Episcoporum sacra, quem abusus eius
 carperunt dudum DD. IMPERATORES LEOPOLDVS ET inter catholico-
 IOSEPHVS, quod latius exequetur PRAESES *in scilicent. de restrictio in-
 usu fori continent. caus. in iur. publ.* II) connexitatem ad effe- ter euangeli-
 ctum tractationis in foro ecclesiastico magis circumscriben- cos
 dam esse inter Euangelicos, inprimis cautione indigere iu-
 risdictionem auditorii cognitionum de rebus sacris in laicum
 clerici corream siue in ciuilibus siue in criminalibus: III) omnes
 demum quaestiones de nexu caularum ecclesiasticarum atque defectus in
 faecularium cessare in terris Brandenburgicis, saltim respectu terris Bran-
 Euangelico-Lutheranorum, quoniam *Instructio Consistorii denburgicis.*
Supremi Lutherani de anno 1750. cautum est, ne litigia clerico-
 rum personalia aut realia, multo minus matrimoniales cauae
 dignoscantur a iudicio sacrorum, sed proponantur coram or-
 dinario iudice faeculari.

§. XVII.

Extremum constituunt caput connexitatis caularum
 mutuae petitiones ita tractatae, vt alter conuenerit, alter
 reconueniendi ius suum in iudicium deduxerit. Obseruan-
 da hic est I) ante omnia vis quorundam textuum, quos alle-
 gant ad eiusdem fori competentiam ex iure ciuili deducen-
 dam in reconuentione. Sic in *L. ii. §. 1. D. de iurisdic. du-
 bium est, vtrum CAIO sermo sit de causis diuersis, an de
 connexis per mutuas petitiones ventilandis, et posterioris
 interpretationis argumenta prostant haud exigua: quum ex
 aduerso generalis sit tenor *Legis 22. D. de iudicis* vtrumque
 genus complectens. MACER autem in *sine Legis 1. D. quae
 sentent sine adpellat. rescind.* non quidem de reconuentione
 proprie loquitur, sed in genere de duabus actionibus inter
 eosdem litigatores coram eodem iudice moras, quas ICtus
 F 3 simul*

De connexi-
 tate mutuar.
 petitionum

textuum ex-
 planatio
*L. ii. §. 1. D.
 de iurisd.*

*L. 22. D. de
 iudic.*

*L. 1. D. quae
 sent. sin. ad-
 pell. resc.*

simul terminandas esse censet, subnectens, legibus cautum esse, ne iudicatum causae prius decisae petatur ante finem alterius, indeque concludit, iudice prius de altera statuente non opus esse grauato adpellatione, quamuis hanc ex regulis consilii suadeat. Dein ex constitutione IVSTINIANI A. in *L. 14. C. de Iudiciis* colligendum est, non indigere eum, qui exceptionem actoris intentionem non solum prorsus elidentem sed et obligationem eius vltiorem indigitantem obmouit, reconuentione ad consequendum id, quod sibi ex causa in exceptione allegata debetur, sed iudicem teneri ad eiusdem additionem, si ex mera excipientis propositione probata actorem obligatum intelligat o). *Novellae* tandem *XCVI.* dispositionem quadrare animaduertimus quum ad connexas causas tum ad plane differentes, ita vt simul, vel ad minimum durante adhuc lite priori, possint in reconuentionem deduci. Dein II) haud praetereundum est silentio, quod cautione pro reconuentione non sit adstringendus actor, qui est eiusdem cum reo fori vel immobilia possidet iudici eidem subiactentia. Potius III) aduersus extraneos tantum competit cautionis exactio indeque nexus causarum. Reliqua de mutuis peritionibus hoc loco subiicere finis exercitationis haud permittit.

L. 14. C. de
Iudic.

Nou. XCVI.

abusus cau-
tionis pro re-
conuent.

usus eiusdem

§. XVIII.

Exposit. axi-
om. II. de usu
hui. fori in se-
cunda instan-
tia

Vt causarum identitatem non modo in prima verum et in secunda seu adpellationis instantia obtinere Praeses *in siciliment. de for. continent. caus. ex ident. §. VIII.* euicit: ita et connexas ibi est attendenda, quod summum notauimus *§. IV.* Quodsi ergo plura iudicia superiora sint aequae competen-

o) Conf. DN. PARENTIS Praesidis *Mediet. de emendand. lit. protract.* circa *sentent. interlocut. p. 35. sq.* Explicandae legis citatae, cuius verba initialia sunt: cum *Papinianus*, periculum singulari dissertatione fecit *SAM. STRYCKIUS* Traiecti ad Viadrum anno *MDCCXXIII.* Extat *Disputat. Vol. II. num. XVI.*

perentia, ei, cui causa per adpellationem prius est proposita, de praeuentione inter
 cognitio debetur, et respiciendum est in secunda etiam in- tione inter
 stantia ad ea, quae de praeuentione tradidimus §. XV. In- plura iudicia
 dicauit quoque Praefes *loc. cit.* concurrente duplici adpella superiora
 tione, alterius nempe partis ad iudicem ecclesiasticum, alte-
 rius contra prouocatione ad saecularem iudicem directa, pri-
 orem tanquam praestantiori iudici exhibitam praeferrī: quod
 multo maiori iustitiae obtentu catholici adplicare sibi viden-
 tur ad adpellationem PAPAЕ. At licet haec ex assē conuen- de restricta
 niant principis canonici iuris, maximum tamen imminet in- connexit ex
 de praedictum iudicibus saecularibus, et imprimis suprema adpellatione
 Tribunalium IMPERII Gloriosissimorum iurisdictione impedi- iudicis eccle-
 tur. Emanarunt hac de causa variae rescriptiones D. IOSE- siast.
 PHI AVG. quibus interdixit Officialibus commixtione cau-
 sarum ecclesiasticarum atque ciuiliū et receptione prouoca-
 tionum in his posterioribus, vti et causidicis ac procuratori-
 bus prohibuit adpellationem iudicii ecclesiastici cuiuscunque ob
 grauamen in causa ciuili illatum, ita vt neque PONTIFICIS
 ipsius neque nunciorum decisioni lites eiusmodi sint com-
 mittendae. Corruit itaque continentia causarum quoad hoc
 momentum saluti formaeque IMPERII contrarium. Tri- de leutera-
 tum pariter est omnibusque notissimum, quod litigatorum al- tione adpel-
 tero adpellante altero autem leuterationis aliudue suspen- lationis fo-
 uum remedium interponente causa tota et hinc simul momen- rum sequen-
 tum, de quo leuteratum, disquiri debeat a iudice superiore, te
 quum id pateat ex ratione vniuersali de scissione eiusdem lites
 iuri aduersa. Hanc sane connexitatem, quia fundamento niti-
 tur peculiari secundae instantiae rite obrinentis, cessare
 infero, quotiescunque deficit vel desinit ipsa instantia.
 Hinc si adpellatio statim pro irrelevante vel pro deserta et
 non deuoluta habeatur, instantia secunda nunquam fuit fun-
 data, neque igitur locus est effectui leuterationis in foro su-
 periore ventilandae, sed iudex inferior vltiori vacat litigii
 discussione. Idem, si adpellationis quidem formalia recte
 sese habeant, atque hactenus de illa ita fuerit disceptatum, vt
 senten-
 senten-

sententia definitiva de eadem feratur prioris sententiae confirmatoria, quantum autem ad leuterationem spectat, de eius causa tantum interlocutioae uti debeat iudicans, quod variis in visionibus obtingere potest: finitur adpellationis instantia et iuxta formulam ipsam, qua sententiae confirmatoriae in adpellatorio concipiuntur, acta remittenda sunt ad iudicem primae instantiae; qua propter et hic leuterationis ulterius cognoscendae satagere debet.

§. XIX.

Expenditur
axioma III.
de defectu
connexit. ob
naturam cau-
sar. obstan-
tem
ex ordine
processus sin-
gulari

ob iudicem
inhabilem
cognoscen-
dae caus.
connexae

Tertium restat axioma de connexitate causarum ex indole rei *§. pbo IV.* deductum, quod forum istud speciale vfu desitruatur, vbi natura causarum ei obstat. Ex tribus defectus talis rationibus prima laet in ordine procedendi alicubi locorum praescripto, cuius tractandorum litium ferici quaedam iamiam sticimus exempla in variis, qui exercitatione praesente comprehenduntur, articulis. Omnino in hancee causarum necessario scindendarum classem referuntur mutuae petitiones personarum, inter quas prorogatio iurisdictionis haud permittitur, prout in terris Brandenburgicis ea subditis iudiciorum Germanicorum et Gallicorum inuicem non indulgetur. *COD. FRIDERIC. Part. III. tit. III. §. 4.* Similiter litis denunciatio atque reconuentionio plane reiiciuntur in summarissimo per laudatae legis sanctissimae *Part. IV. tit. III. §. 10.* Haud aliter *Ordin. Saxon. Elect. Process. Recogn. Tit. XIV. §. 1.* statuitur de lite in possessorio summarissimo non denuncianda, *ibidemque Tit. VI. §. 2.* sanctum est de reconuentione non admittenda in causis separatis. Altera deficientis connexitatis ratio in eo posita est, quod iudex nonnunquam sit inhabilis ad cognoscendam causam connexam. Etenim laicus recte catholicos decernit, principalem controversiam tamen definire nequit, quippe qua spiritus DEI tractari censetur, cuius incapax est laicus, utpote carnalis. Secus est, si ad ecclesiasticum magistratum delata fuerit lis possessoria, quippe quem

rerum

rerum temporalium discernendarum expertem esse haud arbitrantur pontificiae scholae sectatores; quin potius cuncta scrutari ac dirimere dicitur homo spiritualis. Par est causa capituli litis accessorii, quod, si ecclesiasticum sit, a laico iurgii primarii cognitore nequit expediri, bene tamen ab ecclesiastico iudice momentum prorsus alienum in quaestionem primariam iuris sacri incidens deciditur. Ipsi IMPERII Tribunali Camerali in causis clientelarum regalium maiorum, si de toto beneficio fuerit actum, definitivae statuendi ius neutiquam competit, licet haud excludatur a possessionis iure discernendo: de quo argumento fusius disseruit Praefes in *Exercitatione Iuris Publici* in vulgus adhuc emittenda de *Exemptionibus Territoriorum Germaniae cap. II.* Causam religionis incidentem connexitati processum in Eminentissimis IMPERII Praetoriis Summis obesse ut ostendam, thematis nostri consideratio dissuadet, qua de re velitationes circa istiusmodi casus dispiciendos exponendae erunt in *Sicillimentis de usu fori continentiae causar. in iure publico.* Caret tandem usu forum rerum connexarum, ubi in diuersis causae alias contiguae deprehenduntur territoriiis. Tunc nempe praecudicium immineret potentatui PROCERVUM, ex quo ius de non euocando fluit, quod non concurrentem tantum abesse iubet Iudiciorum Germaniae communium potestatem, sed obstat etiam civium ad peregrina quacvis tribunalia vocationi. Iura maiestatis enim a singularum regionum imperantibus exercenda atque indeoles distinctarum rerum publicarum in territoriiis ORDINVM IMPERII expendenda abunde docent incommodam adplicationem rationis *Legis 10. C. de Iudiciis*, scilicet potestatis Praefecti Vrbi, et in genere iurium magistratuum Romanorum ad STATVS Germaniae. Mitto interim et hoc, in quo extricando quum consulendae sunt meditationes Praefidis *de identit. causar. §. XII.* tum laborandum erit in tertio quodam sicillimentorum manipulo, de quo colligendo iam diximus: vnicam solummodo visionem huc pertinentem designasse sufficiat. Moto videlicet creditorum

ob ius de non
euocando

G

CON-

in primis ra-
tione concur-
sus in diuersis
territoriis

Illustratio
per decisio-
nes.

concurſu prudenter admodum tam remitti bona ad maſſam communem quam actores aduerſus debitorem inſurgentes ad forum concurſus ablegari *ſupra* monuimus. It autem intelligendum eſt de bonis in eodem territorio ſitis, nec obligantur aliarum ditionum imperantes ad exhibendas aut conferendas res ipſiſmet ſubiectas. Quin creditoribus eiusdem debitoris in alio territorio degentibus ibidem ſingularis naſci poteſt concurſus et peculiaris maſſa bonorum ibi ſitorum, ad quam conſiciendam quoque conferenda ſunt ea, ad quae praefanda alii in illo territorio debitori communi obligantur. Suppetit huius rei exemplum, vbi de bonis *P. G. mercatoris Vermerienſis ex Marchionatu Franchimontano* concurſus iudicium ferebat in ciuitate Imperiali *A.*, debitori autem alias iterum debebant *urbis S. in Comitatu M.* ciues, idemque obnoxius erat ciuibus quibusdam tum *urbis S.* tum *aliis oppidi I. iſtius Comitatus*, qui poſteriores in debentium in *vrbe S.* ſubſiſtentium debitis arreſtum impetrarant. Creditores nonnulli ciues reipublicae *A. ſe S.* conſerebant ibique partim de validitate arreſti a creditoribus *oppidi I. Comitatus M.* ciuibus impetrati partim de foro litigabant, atque collationem vrgebant ad communem maſſam concurſus in patria moti. Sed vicere quoad hoc momentum ſubditi *Comitatus M.* Dein nomine ILLVSTRIS SENATVS IVRIDICI HALLENSIS ſententiam ferebat DN. PARENS Praefidis, qua hi poſteriores adſtringebantur ad demonſtranda credita, et vt curent liquidanda tam debita ciuium *S.* debitori communi obligatorum, quam credita alius creditoris itidem *S.* viuientis, quo inde quantum conſtituatur, et hoc ordine primo ipſis, poſtmodum vero, ſi quid ſupereſſet, creditoribus exteris ſatiſſieri debere iudicabatur. Parilis cauſa ſubnati contra *I. G. mercatorem in ciuitate Imp. L.* concurſus erat, vbi debitor communis in *alia ciuitate Imp. F. Iosephum Mariam P. mercatorem Genuenſem* conuenerat, hic vero exceperat, ſe non teneri ad ibi ſoluendum ob motum in ciuitate *L.* concurſum. Condemnabatur ſuffragio MAGNIFICI ORDINIS ICTORVM *P.* et

et in rationibus decidendi sequentia occurrebant: *Sonsten aush, so viel den G. concurs zu L. anlanget, so wohl an sich als Insonderheit ex iure reitorsonis auf der freyen Reichs-Stadt F. Willkübr beruhet, wie ferne selbige des debitoris communis all-da sich befindende Effecten ad locum concursus abfolgen lassen will, und die beygelegten Acta ergeben, wie die dieserhalb sich zwi-schen beyden mehrgedachten freyen Reichs-Städten ereigende Schwierigkeiten noch nicht völlig gehoben sind, folglich Beklag-ter P. nicht berechtiget ist, sich dieserhalb zu interessiren.* **Tan-** Concluse-
 tum de connexitate causarum ex iure priuato, quum ea, quae nonnulli ICtorum in omni ferne negotiorum tum iudicialium tum extraiudicialium genere ex connexitate parum apte deducunt, manifestum termini prodant abusum, nec ideo nostrum sit iis examinandis immorari. Quo igitur modum faciam exercitationis, nec ea iusto fusior iudicetur, eiusdem constituo

F I N E M.

NOBILISSIMO
ATQVE
DOCTISSIMO
DOMINO RESPONDENTI

S. P. D.

IOANNES TOBIAS CARRACH

ICIVS ET IVRIVM PROFESSOR PVBLI-
CVS ORDINARIVS.

Longe intricatiora sunt illa Romani iuris capita, quae iudiciorum ius concernunt, his quae alias respiciunt materias personarum et rerum ius tangentes. Tot tantaque enim in istis contigerunt mutationes ut pristinorum iudiciorum facies, quam Ciceronis habuerunt tempestate, valde dissimilis sit formae, quam aeuo Iustiniani induerunt: quarum tamen vicissitudinum aut nulla aut obscuriora et dispersa nobis exstant monumenta; adeo ut plerique humanioris iuris prudentiae cultores hac in parte parum praestiterint alias magni heroes, difficileque sit, hinc se extricare, praesertim si chronologicae non recte ineantur rationes. Impeditior adhuc est hinc in causa translatio Romani iuris ad fora Germanica a Romano multis distantia parasangis: unde non potuit non oriri ex iuris Romani non rite intellecti applicatione ad Germanica fora praxis incerta, saepe quoque inepta et absurda. Per-
tinet

1.4

timet ad eiusmodi capita sine dubio quaestio de foro continentiae
causarum. Sane capitulum hoc pro derelicto ferme habuerunt
humanioris iuris prudentiae cultores, compendia et systemata
iuris leuissimo quasi depinxerunt penicillo, et qui rem ex in-
stituto plenius tractarunt, inter quos Friderus magnum
conscripsit opus, solidis fugientibus principis summa iuris mi-
scentes incertum opus imperfectumque reliquerunt. Operae
itaque pretium est, ut causa haec in foro frequentissime obuia
ex solidioribus utriusque peregrini scilicet Romani et Canonici
aeque ac patrii iuris fundamentis exponatur. Cum TV quo-
que ea ratione eiusdem causae caput alterum iamiam publice
ventilatum eas, NOBILISSIME atque DOCTISSI-
ME DOMINE RESPONDENS, omnino applauden-
dum est moliminibus TVIS laude dignis. Equidem ego TE
non solum per tria semestria in acroasibus meis ad Pandectas,
Ius Feudale, et Canonicum auditorem cognoui assiduum, atten-
tum et bene moratum: sed etiam manu ductione mea ad pro-
cessum iudicarium ita usus es, ut doctrinas non male collo-
catas esse expertus sim. Non dubito itaque quin spartam
TVAM ex Cathedra publica respondendo rite sis iuturus: sed
gratulator potius TIBI profectus TVOS egregios, gratulator TIBI
specimen eruditionis eximium ex publico conspectu. gratulator de-
nique Parenti TVO Viro Plurimum Reuerendo Filium opti-
mae spei, et ut in posterum omnia TIBI ex sententia TVA
fluant ex animo precor. Vale. Dab. Halae Magdeburgicae,
die xxxi. Augusti c1616 ccll.

NOBILISSIMO DOCTISSIMO^{QUE}
DOMINO RESPONDENTI

S. P. D.

P R A E S E S.

Eximum omnino debetur praeconium erectiori animorum
istorum indoli, quibus rerum scitu dignarum cognoscen-
darum atque praeceptorum solidioris doctrinae imbiben-
dorum alta non tantum insita est et antiquissima cura, verum
quae insuper profectuum adaeque vitae publice reddere nisae
rationes oblati industriae documentis fauenteia virorum hono-
rum et eruditae ciuitatis suffragia honeste ambiunt. Rarius
quidem, quam vulgo creditur, nobilius hoc hominum genus mi-
hi videtur, siquidem ea in re plus datur saepius ostentationi
quam virtuti. Interim non desunt, quos amoenis verae scientiae
delictis captos ad limatum reddendum iudicium et poliendum in-
genium labores suscepisse iuuat testimonium perhibentes virum
ad negotia difficiliora rite udplicatarum. Nullum profecto iis,
inter quos de optima TVAE, DOCTISSIME RESPON-
DENS, mentis alacritate, summa et ardentissima, qua fla-
gras, discendi cupiditate, indefessa quoque in exigendis labori-
bus opera constat, superesse potest dubium, TE praerogatiuae
isti, cuius laudes celebrari, ciuium litteratorum classi esse accen-
sendum. In publico et coeuntibus cateruis iuridicum responde-
re argumentum apud animum constituens meam et moderatoris
desiderasti operam, quam TIBI eo lubentius praestandam ra-
tus sum, quo certiora prostant rei faustis oronibus perficiendae
indicia. Caput seriei disceptationum iudicialium vtilitate praes-
tans propugnandum TIBI arrisit, quamuis auctorem fieri me
profitear, TE aequali certamini de doctrinis theoreticis ex qua-
cunque studii nostri positione parem esse subeundo. Non possum
igitur,

1. 4
igitur, quin TIBI felicem non optem sed praedicam contentio-
nem, futuro dem tempore cuncta ad voluntatem fluentia ad-
precer. Caeterum mutui, quem voueo, amoris in me nun-
quam obliuiscens vale. Hallae Salicae Ips. Kalend. Septembr.
A. O. R. c1310 c c l i.

Genef. XLIX. v. 26.

Die Segen deines Vaters gehen stärker, denn
die Segen meiner Vor-Eltern.

Das wohlbesäte Feld erquicket ein sanfter Regen
Und Kinder guter Art der väterliche Segen,
Wann deren Wohlergehn sich in dem Wachsthum zeigt,
Das wie die grüne Saat beständig höher steigt,
Da nun des Höchsten Hand mir dieses Glück gegeben,
Daß, bis auf diesen Tag, sechs solche Söhne leben,
Die seine Vater-Huld bisher so weit gebracht,
Daß drey bereits davon mein Amt mir leicht gemacht;
So danck ich Ihm dafür und rühme seine Gaben,
Die Sie zu meinem Trost von Ihm empfangen haben,
Weil ich und andere mit vieler Lust gesehn,
Was mir durch dieses Stück von oben her gesehn.
Mein Vater ward zu früh der Welt und mir entrissen,
Da muß ich meinen Grab und manchen Schus vermessen;
Allein Gott hat gesorgt, daß ich und jedermann
Die täglich neue Treu nicht satt erheben kan.
Du bist mein vierdter Sohn, der in der Hoffnung stehet
Und ist das erste mahl auf solche Stufen gehet,
Wo deiner Lehrer Fleiß dir selbst das Zeugniß giebt,
Wie sehr du Sie verehret, je mehr Sie dich geliebt.
Wohlan! so fahre fort, dich ferner wohl zu halten
Und laß in allem Gott bey deiner Führung walten;
Er ist dein bester Freund, der allen Beystande thut,
Drum sey nur unverzagt, Er bleibt dein Höchstes Gut.

Jch

Ich gebe dir dazu den väterlichen Segen:
Der Höchste leite dich auf allen deinen Wegen!
Der HErr behüte dich, wie sonst sein Arm gethan
Und nehme sich mit dir auch derer andern an!
Die, welche dir geneigt, erhalte seine Güte,
Das wünsch ich ebenfalls mit freudigen Gemüthe!
Er sey Der selben Schid und Ihr sehr grosser Lohn!
So viel wünsch ich anist, mein treugeliebter Sohn.

M. Christian August Rottsch.

SS. Theol. Baccalaureus et Ministerii Senior.

PRAENOBILISSIMO
DOMINO RESPONDENTI

S. P. D.

AVGVSTVS BENEDICTVS MICHAELIS.

Ne officio meo, atque adeo mihi me ipsi aequum, quod certissime forem, si insalutatum TE hodierno die dimitterem, his TIBI litteris praeclarum quod iam edis, doctrinae et diligentiae specimen ex animo gratulor. Neque tamen ideo longa et facta oratione TIBI, vel modestiae TUAE bellum indicam. Minime enim uliorum, multo minus mea commendatione indiges, quem satis commendanti non adfertae, sed innatae TIBIque propriae laudes, animi nempe ingenia adules, mores elegantissimi, studium indefessum et doctrina talis, ut non vltimum olim inter eruditos locum, iam nunc TIBI, certissima vates spondeat. Cetera fortunae dona NUMEN tribuat, et ut unico verbo votorum meorum summam complecter, ex veterum instituto TIBI notum illud acclamo: FELICITER. Vale. Dab. d. vi. Aug. 1700.

Halle, Diss., 1751 (A/H)

TA-01

Q. D. E. V.
EXERCITATIO IVRIDICA
SISTENS
SICILIMENTA
DE
RO CONTINENTIAE
CAVSARVM
EX CONNEXITATE
ad L. 10. C. de Iudiciis
QVAM
VLGENTE ILLVSTRI ICTORVM ORDINE
N REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
ANNE PHILIPPO CARRACH
VRIS VTRIVSQUE ET PHILOSOPHIAE
DOCTORE
D. VI. SEPT. CLO ICCC LL.
H. L. Q. C.
PVBLICAE DISQVIVISIONI
SVBMITTET
STIANVS GVILIELMVS ROTTH.
HALLENSIS.
HALLAE SALICAE
E IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI

(9)